

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Μετάφραση και Διερμηνεία

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

**ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΈΝΩΣΗ: ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ**

Επόπτες: Παναγιώτης Κριμπάς, Αναπληρωτής Καθηγητής ΔΠΘ

Ιωάννης Σαριδάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής ΤΤΣΣΑΣ, ΕΚΠΑ

Ελένη Σελλά, Καθηγήτρια ΤΤΣΣΑΣ, ΕΚΠΑ

Ονοματεπώνυμο: Θεοδώρα Μαμπλέκου

ΑΘΗΝΑ, 2020

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Συγκριτική προσέγγιση της Αγγλικής και της Ελληνικής εκδοχής της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση: Μεταφραστικά και Ορολογικά ζητήματα

ΘΕΟΔΩΡΑ ΜΑΜΠΛΕΚΟΥ

A.M.: 201720212

ΕΠΟΠΤΗΣ: Παναγιώτης Κριμπάς, Αναπληρωτής Καθηγητής ΔΠΘ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΡΙΜΠΑΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής ΔΠΘ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΙΔΑΚΗΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής ΤΤΣΣΑΣ, ΕΚΠΑ

ΕΛΕΝΗ ΣΕΛΛΑ, Καθηγήτρια ΤΤΣΣΑΣ, ΕΚΠΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ : 10 Φεβρουαρίου 2020

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η συνεξέταση και η σύγκριση της αγγλικής και της ελληνικής εκδοχής της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία υπογράφηκε το 1992 και επί της ουσίας εγκαινίασε μια νέα φάση για την εξέλιξη της ΕΕ όπως τη γνωρίζουμε σήμερα. Με αφορμή το κείμενο προς εξέταση, γίνεται λόγος για την εξελικτική πορεία της ΕΕ αλλά και για τα ουσιωδέστερα όργανά της ενώ, σε δεύτερη φάση, αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά των γλωσσών για ειδικούς σκοπούς και συγκεκριμένα της νομικής γλώσσας και ορολογίας, τόσο στην αγγλική, όσο και στην ελληνική γλώσσα. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη λεγόμενη Ευρώλεκτο αλλά και στις διαφορές που εμφανίζει αυτή σε σχέση με τις υπό εξέταση εθνικές νομικές γλώσσες. Η συνεξέταση των δύο γλωσσικών εκδοχών θα εστιάσει στον εντοπισμό και στην αιτιολόγηση των μεταφραστικών λαθών στο πεδίο της νομικής γλώσσας, της νομικής ορολογίας, των μορφολογικών και συντακτικών κανόνων στην Ελληνική ενώ προτείνονται εναλλακτικές μεταφραστικές λύσεις για κάθε μεταφραστικό λάθος. Σκοπός της εργασίας, λοιπόν, είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την ποιότητα του μεταφραστικού αποτελέσματος, η αιτιολόγηση αυτών των μεταφραστικών λαθών, αλλά και η επιβεβαίωση ή μη της εμφάνισης ιδιαίτερων χαρακτηριστικών στο πλαίσιο της νομικής γλώσσας της ΕΕ.

- .
- .

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ: Μετάφραση νομικών κειμένων

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: μετάφραση νομικών κειμένων, Ευρωπαϊκή Ένωση, Συνθήκη του Μάαστριχτ, Ευρώλεκτος, μεταφραστικά λάθη

ABSTRACT

The subject of this dissertation is the co-examination and comparison of the English and Greek versions of the Treaty on European Union, which was signed in 1992 and launched a new phase in the evolution of the EU as we currently know it. On the basis of the text to be discussed, we start by revisiting the evolutionary course of the EU and its main institutions, while in a second phase the main features of the languages for specific purposes are examined, in particular those pertaining to the legal language and terminology in both the English and Greek languages. Special emphasis is placed on the so-called Eurolect, as well as on the differences that the latter features in comparison with the national legal languages under consideration (namely English and Greek). The co-examination of the two language versions will focus on identifying translation errors in the field of legal language, legal terminology, grammatical and editorial rules in Greek, while proposing appropriate corrections for every translation error identified. The aim of this work is to draw conclusions on translation quality, to highlight the reasons for such translation errors, and to confirm or not the presence of specific features within the EU legal language.

THEMATIC FIELD: Legal Translation

KEYWORDS: Legal translation, European Union, Treaty on European Union, Eurolect, translation errors

Στη μητέρα μου, συνοδοιπόρο μου και πολύτιμη σύμβουλό μου...

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την εκπόνηση της παρούσας ερευνητικής εργασίας θα ήθελα εν πρώτοις να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κο Παναγιώτη Κριμπά· η συνεργασία μου μαζί του ήταν εξαιρετική και η συμβολή του στην ολοκλήρωσή της εργασίας μου ιδιαίτερα πολύτιμη.

Θα ήθελα ακόμα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του ΠΜΣ Μετάφρασης και Διερμηνείας για αυτά τα δύο έτη σπουδών μου στο τμήμα, καθώς με εφοδίασαν με τις απαραίτητες γνώσεις και αξίες όσον αφορά την επαγγελματική μου πορεία, και λειτούργησαν ως το κατάλληλο εφαλτήριο για τη μετέπειτα εξέλιξή μου.

Ένα ιδιαίτερο «ευχαριστώ» οφείλω στο συμφοιτητή μου και πάνω από όλα φίλο μου, Φίλιππο Φαρμάκη, που στάθηκε χρήσιμος και σταθερός αρωγός και συνάδελφος, τόσο κατά την φοίτησή μας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, όσο και κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Ευχαριστώ ακόμη από καρδιάς τον Ιωάννη Παπαδάκη για την ψυχολογική στήριξή του, τη βοήθεια και την πρωτόγνωρη υπομονή με την οποία με αντιμετώπισε όλα αυτά τα χρόνια και ιδιαίτερα κατά την διαδικασία συγγραφής αυτής της εργασίας.

Τέλος, ιδιαίτερα θερμές ευχαριστίες αξίζουν στην μητέρα μου, Αικατερίνη Μπουτσίνη, η οποία αποτέλεσε το μοναδικό και το πλέον αξιόπιστο στήριγμά μου από την πρώτη στιγμή της ζωής μου μέχρι και σήμερα που παραδίδω αυτή την εργασία μεταπτυχιακού επιπέδου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	5
1.1 Ιστορική Αναδρομή: Σημεία – Σταθμοί της δημιουργίας της ΕΕ έως την υπογραφή της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.....	5
1.2 Συνθήκη του Μάαστριχτ – Συνθήκη για την ΕΕ, 7 Φεβρουαρίου 1992	6
1.3 Ευρωπαϊκή Ένωση: αξίες και θεσμικά όργανα	8
1.3.1 Ευρωπαϊκή Ένωση : αξίες, στόχοι και νομικό πλαίσιο	8
1.3.2 Ευρωπαϊκή Ένωση: η λειτουργία κυριότερων θεσμικών οργάνων μετά και τη Συνθήκη της Λισαβόνας.....	9
2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	12
2.1 Λίγα λόγια για τη μετάφραση: Ορισμός και είδη προς μετάφραση κειμένων	12
2.2 Θεωρητικό υπόβαθρο για τη διενέργεια του ερευνητικού μέρους της εργασίας – Θεωρητικό μοντέλο Halliday (1994) και «νόμοι» της μετάφρασης από τον Toury (1995).....	13
2.3 Χαρακτηριστικά κειμένων με γλώσσα για ειδικούς σκοπούς (ειδικά κείμενα)	15
2.4 Χαρακτηριστικά νομικής γλώσσας και ορολογίας: Η περίπτωση της νομικής μετάφρασης.....	16
2.4.1 Βασικά χαρακτηριστικά της νεοελληνικής νομικής γλώσσας και ορολογίας	19
2.4.2 Βασικά χαρακτηριστικά αγγλικής νομικής γλώσσας και ορολογίας	20
3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	22
3.1 Ευρωπαϊκή Ένωση: Σύνταξη, μετάφραση νομικών κειμένων και εναρμόνιση δικαίων	22
3.2 Ευρώλεκτος: Η γλώσσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα χαρακτηριστικά της	24
3.2.1 Η αγγλική νομική γλώσσα και ορολογία στην ΕΕ	26
3.2.2 Η ΝΕ νομική γλώσσα και ορολογία στην ΕΕ	27
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	29
4.1 Μεθοδολογία της Έρευνας.....	29
5. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	33
5.1 Πίνακας Επιμέλειας Συνθήκης για την ΕΕ.....	33

5.2	Πίνακας ταξινόμησης μεταφραστικών λαθών.....	58
6.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	60
6.1	Συμπεράσματα.....	60
6.2	Προεκτάσεις.....	63
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	65
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	68
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	69

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως διαφαίνεται και από τον τίτλο αυτής της διπλωματικής εργασίας, ως κείμενο εργασίας επιλέχτηκε ίσως το σημαντικότερο και καθοριστικότερο κείμενο στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, γνωστή και ως Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου του 1992.¹ Το ανωτέρω κείμενο δεν θα εξεταστεί από σκοπιά πολιτική ή κοινωνική, αλλά γλωσσολογική και μεταφρασεολογική. Συγκεκριμένα, η παρούσα εργασία έχει ως αρχικό στόχο τη μελέτη δύο γλωσσικών εκδοχών της Συνθήκης: εκείνης στην αγγλική και εκείνης στην ελληνική γλώσσα, καθώς και τη διατύπωση παρατηρήσεων τόσο σε επίπεδο μεταφραστικών λαθών, όσο και σε επίπεδο νομικής γλώσσας και ορολογίας. Σαφώς, προτείνονται οι κατάλληλες διορθώσεις για τα προβληματικά σημεία του κειμένου, ιδίως στην περίπτωση μεταφραστικών λαθών που αφορούν την νομική ορολογία και/ή τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στα ευρωπαϊκά νομικά κείμενα.

Είναι σημαντικό, στο σημείο αυτό, να γίνει λόγος για τα περιεχόμενα των κεφαλαίων που απαρτίζουν την παρούσα διπλωματική εργασία:

Στο πρώτο κεφάλαιο, περιέχεται αδρομερώς το κατάλληλο γνωσιακό υπόβαθρο που χρειάζεται ο αναγνώστης σχετικά με την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης – στο εξής: ΕΕ – και με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη υποενότητα περιέχει μια σύντομη ιστορική αναδρομή της πορείας προς τη Συνθήκη για την ΕΕ, με την παρουσίαση των σχετικών σημείων – σταθμών· στη δεύτερη υποενότητα παρέχονται πληροφορίες σχετικά με την ίδια τη Συνθήκη και με τη συμβολή που αυτή επεφύλαξε για το μέλλον της – πολιτικής εκτός από οικονομικής από τότε – ένωσης, και στην τρίτη υποενότητα παρουσιάζονται συνοπτικά η λειτουργία των κυριότερων θεσμικών οργάνων της ΕΕ κι οι αξίες και οι στοχεύσεις της ΕΕ, με έμφαση στον τομέα του δικαίου.

Το δεύτερο κεφάλαιο πραγματεύεται την επιστήμη της μετάφρασης και τους τρόπους της μετάφρασης ειδικών κειμένων, εστιάζοντας στην περίπτωση των ειδικών νομικών κειμένων. Συγκεκριμένα, στην πρώτη υποενότητα γίνεται λόγος για τη μετάφραση κειμένων· στη δεύτερη υποενότητα εξηγείται τι θεωρείται μεταφραστικό λάθος, τι ονομάζουμε αποκλίσεις ή μετατοπίσεις στη μετάφραση, ενώ αναφέρονται το θεωρητικό μοντέλο του Halliday (1994 από Munday, 2002: 150-152) και οι δύο πιθανολογικοί νόμοι της μετάφρασης κατά τον Toury (1995 από Munday, 2002: 190), προκειμένου να δοθεί το κατάλληλο θεωρητικό υπόβαθρο στον αναγνώστη για την καλύτερη δυνατή κατανόηση του ερευνητικού μέρους της εργασίας.

¹ Το επίσημο κείμενο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT>

Η τρίτη υποενότητα αφορά τα κείμενα με γλώσσα για ειδικούς σκοπούς και τα χαρακτηριστικά τους, ενώ στη συνέχεια της ενότητας γίνεται λόγος για τα νομικά κείμενα και για τις ιδιαιτερότητες της νομικής γλώσσας και ορολογίας.

Περιεχόμενο του τρίτου κεφαλαίου αποτελεί η εναρμόνιση δικαίου στην ΕΕ και η περίπτωση της λεγόμενης Ευρωλέκτου.² Στην πρώτη υποενότητα περιέχονται σύντομες πληροφορίες για την εναρμόνιση δικαίου στην ΕΕ και για το πώς αυτή επηρεάζει την νομική ορολογία εντός ΕΕ και, κατ' επέκταση, το μεταφραστικό έργο· στη δεύτερη υποενότητα παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά της Ευρωλέκτου, τόσο στην αγγλική όσο και στην ελληνική γλώσσα, αλλά και οι λόγοι που αυτή εμφανίζει διαφορές σε σχέση με τη διαδεδομένη νομική γλώσσα και ορολογία σε εθνικό επίπεδο. Φυσικά, σε αυτή την υποενότητα θα συζητηθεί και το κατά πόσο επηρεάζονται τελικά οι γλώσσες αυτές από την ίδια την Ευρώλεκτο.

Το τέταρτο κεφάλαιο καταλαμβάνει η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της εργασίας. Εδώ, συνεπώς, διατυπώνονται οι στόχοι και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της εργασίας, τα κριτήρια με βάση τα οποία εκπονήθηκε το ερευνητικό μέρος και, τέλος, όλα τα βήματα που ακολουθήθηκαν για την ολοκλήρωσή της.

Το πέμπτο κεφάλαιο συνιστά το κυρίως ερευνητικό μέρος της εργασίας. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο χωρίζεται σε δύο υποενότητες: στην πρώτη υποενότητα αναπτύσσεται ο πίνακας ο οποίος περιέχει τα σημεία εκείνα που εμφάνισαν προβλήματα σε μεταφραστικό ή σε ορολογικό επίπεδο και τα οποία συνοδεύονται από αιτιολόγηση και από την κατάλληλη διόρθωση, ενώ στη δεύτερη υποενότητα περιλαμβάνεται ένας δεύτερος πίνακας που πλέον παρουσιάζονται ομαδοποιημένα αυτά τα μεταφραστικά ή ορολογικά ζητήματα, ανάλογα με το είδος τους.

Στο έκτο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από το ερευνητικό μέρος, καθώς και προεκτάσεις αλλά και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα στο ίδιο ή σε συμπληρωματικό πεδίο. Τέλος, ακολουθούν, εν είδει παραρτήματος, οι δύο γλωσσικές εκδοχές της Συνθήκης του Μάαστριχτ και η απαραίτητη βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της εργασίας.

² Ο όρος επιλέχθηκε από τον R. Goffin (1990) στην Γαλλική (Eurolecte), για να δηλώσει τη συγκεκριμένη τεχνική γλώσσα που χρησιμοποιείται για τις ανάγκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη Λουπάκη (2005) ο όρος μεταφράζεται στα ελληνικά ως «ευρώλεκτος».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Ιστορική Αναδρομή: Σημεία – Σταθμοί της δημιουργίας της ΕΕ έως την υπογραφή της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Είναι ευρέως γνωστή η ρήση «ουδέν κακόν αμιγές καλού». Στην περίπτωση της ΕΕ και των συνθηκών υπό τις οποίες αυτή δημιουργήθηκε, πράγματι αυτή η ρήση ανταποκρίνεται στα πράγματα. Στον απόηχο του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, του μεγάλου «κακού» στην ιστορία της Δυτικής κυρίως Ευρώπης, τα ευρωπαϊκά κράτη επιθυμούσαν να εξαλείψουν τον κίνδυνο ενός τρίτου και σίγουρα περισσότερο καταστροφικού πολέμου μεταξύ τους. Τόσο από άποψη οικονομική όσο και πολιτική, ήταν απαραίτητο να βρεθεί ένας τρόπος να συσχετιστούν οι αντιμαχόμενες τότε δυνάμεις τόσο στενά, ώστε να μην επαναληφθούν τα λάθη του παρελθόντος. Έτσι, καλλιεργήθηκε η ιδέα της δημιουργίας μιας ένωσης, πρώτα σε οικονομικό και σταδιακά σε πολιτικό επίπεδο, η οποία θα επέτρεπε την πραγμάτωση της πολυεθνικής ολοκλήρωσης. Σύμφωνα με τον Μούση (2013: 7-10), ως πολυεθνική ολοκλήρωση ορίζεται «η εθελούσια ίδρυση με συνθήκη ή άλλη δεσμευτική συμφωνία, συναπτόμενη μεταξύ ανεξάρτητων κρατών, κοινών θεσμικών οργάνων και η σταδιακή ανάπτυξη από αυτά κοινών πολιτικών που επιδιώκουν κοινούς στόχους και εξυπηρετούν κοινά συμφέροντα». Σίγουρα, σε πρώτο επίπεδο, κάτι τέτοιο ήταν ανέφικτο να γίνει καθώς η Ευρώπη ήταν κατεστραμμένη λίγο ως πολύ οικονομικά, και αποτελούνταν από κράτη που αντιμετώπιζαν με περισσότερη καχυποψία από ό,τι άλλοτε τους γείτονές τους. Η φαινομενικά ασφαλέστερη οδός ήταν η οικονομική τους ένωση, αρχικά. Έτσι, με την υπογραφή της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας του Άνθρακα και του Χάλυβα (ΕΚΑΧ) στις 18 Απριλίου του 1951, σηματοδοτείται η αρχή μιας μακράς πορείας μέχρι να φτάσουμε στο «καλό», δηλαδή στη συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για λόγους συντομίας, αναφέρονται επιγραμματικά οι κυριότεροι σταθμοί της πορείας έως την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ, μέρος της οποίας είναι και η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας του Άνθρακα και του Χάλυβα, 18 Απριλίου 1951.

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της ΕΕ³, η Συνθήκη της ΕΚΑΧ υπογράφηκε για να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη ανάμεσα στις χώρες, καθώς τα συμβαλλόμενα μέρη αλληλοεξαρτώνταν με τέτοιο τρόπο στους βασικούς πυλώνες βιομηχανίας τους, τον

³ https://europa.eu/european-union/law/treaties_el (ημ. ανάκτησης: 20 Ιουνίου 2019)

άνθρακα και τον χάλυβα, ώστε ήταν αδύνατο να κινητοποιηθεί πολεμικά κάποιο από αυτά εν αγνοία των υπολοίπων. Είναι σαφές πως τα πέντε από τα έξι ιδρυτικά μέλη, η Γαλλία, η Ιταλία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Ολλανδία προσπαθούσαν έμμεσα με αυτόν τον τρόπο να υποχρεώσουν το έκτο μέλος, τη Γερμανία, να δεσμευθεί στις υποχρεώσεις της και να τηρήσει τις συνθήκες που είχαν υπογραφεί μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Με τη Συνθήκη του ΕΚΑΧ, ιδρύονται τα πρώτα θεσμικά όργανα, κάποια από αυτά μάλιστα είναι πρόδρομοι των σημερινών θεσμικών οργάνων της ΕΕ: η Ανώτατη Αρχή, το Συμβούλιο των Υπουργών, η Ευρωπαϊκή Συνέλευση και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (Μούσης, 2013: 14-15,20).

- Συνθήκες της Ρώμης: Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ) ή Ευρατόμ, και Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), 25 Μαρτίου του 1957

Μετά την επιτυχία του πρώτου εγχειρήματος, οι δύο αυτές συνθήκες ουσιαστικά διευρύνουν τη συνεργασία των συμβαλλόμενων μερών στον τομέα της οικονομίας, με τη θέσπιση μιας κοινής αγοράς και με τη συνεργασία στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας.⁴ Η Συνθήκη ΕΟΚ ήταν αυτή που έθεσε τα θεμέλια για την δημιουργία της ΕΕ και άνοιξε το δρόμο για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Βασικό στοιχείο της ήταν η δημιουργία μιας κοινής αγοράς, με τη θέσπιση της ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών, εργαζομένων και της ελεύθερης εγκατάστασης των τελευταίων (Μούσης, 2013: 15).

- Ένταξη του Ηνωμένου Βασιλείου, της Δανίας και της Ιρλανδίας στην ΕΟΚ το 1973.
- Ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ το 1981 και της Ισπανίας και της Πορτογαλίας το 1986.
- Υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ) από την ΕΟΚ των «Δώδεκα» την 1^η Ιουλίου του 1987 (Μούσης, 2013: 16)

Με την υπογραφή της ΕΕΠ, τα κράτη προχωρούν σε μεταρρυθμίσεις των θεσμικών οργάνων και προετοιμάζουν το έδαφος για μια πραγματικά ενιαία αγορά με συμφωνίες και μέτρα, έχοντας ως όριο το 1992.⁵

1.2 Συνθήκη του Μάαστριχτ – Συνθήκη για την ΕΕ, 7 Φεβρουαρίου 1992

Κρίνεται σκόπιμη η δημιουργία ενός ξεχωριστού κεφαλαίου για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, της οποίας μέρος είναι η Συνθήκη για την ΕΕ.

⁴ Όπως ανωτέρω

⁵ https://europa.eu/european-union/law/treaties_el Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Ημ. ανάκτησης: 20 Ιουλίου 2019)

Μετά την υπογραφή της Συνθήκης για την ΕΟΚ, οπότε και αποφασίστηκε να καταργηθούν οι τελωνειακοί δασμοί μεταξύ των μελών της ΕΟΚ και επιτράπηκε η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, ατόμων και υπηρεσιών μεταξύ των μελών, έγινε εμφανές πως αυτή η οικονομική ένωση θα έπρεπε να γίνει ταυτόχρονα και νομισματική, αν πράγματι ήθελαν τα μέλη να ελπίζουν σε μια μετέπειτα ένωση πολιτική, με κοινούς στόχους και κοινά συμφέροντα. Έτσι, στις 7 Φεβρουαρίου του 1992 υπογράφηκε η Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ) και, μαζί, η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ). Σύμφωνα με τη ΣΕΚ, από το 1992 η ΕΟΚ μετατρέπεται σε ΕΚ, δηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο πως η οικονομική ένωση διευρύνεται, επιτρέποντας τη συνεργασία των μελών και σε άλλους τομείς.⁶ Με τη Συνθήκη για την ΕΕ ουσιαστικά γίνεται το πρώτο βήμα προς μια πολιτικής υφής ένωση, καθώς αποφασίζεται, σύμφωνα και με την Επίσημη Ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ότι «η Ένωση θεμελιώνεται επί των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (πρώτος πυλώνας), με δύο πρόσθετους τομείς συνεργασίας (δεύτερος και τρίτος πυλώνας): την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και τη δικαιοσύνη και τις εσωτερικές υποθέσεις (ΔΕΥ)»⁷. Έχουμε λοιπόν συνεργασία των μελών και σε άλλους τομείς εκτός αυτού της οικονομίας, ενίσχυση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθώς η λήψη των αποφάσεων απαιτούσε ομοφωνία μεταξύ των μελών, θέση των ζητημάτων της ιθαγένειας και χάραξη κοινών πολιτικών τόσο σε εσωτερικές όσο και εξωτερικές υποθέσεις.⁸ Βεβαίως, με τη Συνθήκη για την ΕΕ ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Ένωση. Το σημαντικό εδώ είναι πως ΕΕ και ΕΚ αλληλοσυμπληρώνονταν και συναποτελούσαν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα μέχρι να τεθεί σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας⁹, δηλαδή μέχρι το 2009, οπότε και αποφασίζεται η κατάργηση της ΕΚ και η παροχή νομικής προσωπικότητας μόνο στην ΕΕ. Ουσιαστικά, μέχρι τότε, γινόταν λόγος για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα/Ένωση (ΕΚ/ΕΕ) (Μούσης, 2013: 22).

⁶<http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty> (Ημ. ανάκτησης: 20 Ιουνίου 2019)

⁷<http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty> (Ημ. ανάκτησης: 20 Ιουνίου 2019)

⁸ https://europa.eu/european-union/law/treaties_el (Ημ. ανάκτησης: 20 Ιουνίου 2019)

⁹<http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/powers-and-procedures/the-lisbon-treaty>(Ημ. ανάκτησης: 20 Ιουνίου 2019)

1.3 Ευρωπαϊκή Ένωση: αξίες και θεσμικά όργανα

1.3.1 Ευρωπαϊκή Ένωση : αξίες, στόχοι και νομικό πλαίσιο

Είναι εύκολο να υποθέσει κανείς ποιες αξίες προάγει η ΕΕ, αν φυσικά αναλογιστεί τις συνθήκες υπό τις οποίες καλλιεργήθηκε η ιδέα της δημιουργίας της. Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει λόγος συνοπτικά για αυτές τις αξίες, για τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά της που επηρεάζουν τη δράση και τη διαμόρφωση των στόχων της, εμμένοντας κυρίως στον τομέα του δικαίου και των νόμων. Τέλος, θα γίνει επιγραμματική παρουσίαση των λειτουργιών των πέντε κυριότερων θεσμικών της οργάνων, δηλαδή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Συμβουλίου της ΕΕ και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Ως μια οικονομική, πολιτική και νομισματική ένωση πολλών διαφορετικών κρατών, με διαφορετικές γλώσσες και πολιτικές παραδόσεις, η ΕΕ θα ήταν αδύνατον να επιβιώσει αν δεν βασιζόταν και αν δεν αγωνιζόταν για ένα είδος ενότητας στην πολυμορφία, για το σεβασμό απέναντι σε κάθε πολιτισμικό στοιχείο που συναπαρτίζει την ευρωπαϊκή κουλτούρα των μελών της, από τη γλώσσα μέχρι τα θρησκευτικά δόγματα. Ακόμα, ως το «ρόδο» που άνθισε με αλληπάλληλες προσπάθειες στη σκιά του ευρωπαϊκού «αγκαθιού» που λέγεται Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, προασπίζει την αξία της ελευθερίας, της ειρήνης και της ασφάλειας εντός και εκτός του πλαισίου της, και τις προάγει με κάθε ευκαιρία. Στην επίσημη ιστοσελίδα της ΕΕ¹⁰ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, στην ισότητα των κρατών και των ατόμων απέναντι στο νόμο, στο αγαθό της δημοκρατίας και φυσικά στο κράτος δικαίου. Συγκεκριμένα, διαβάζουμε: «Η ΕΕ στηρίζεται στο κράτος δικαίου. Όλες οι ενέργειές της βασίζονται στις Συνθήκες, τις οποίες τα κράτη μέλη έχουν εγκρίνει αυτοβούλως και δημοκρατικά. Η προάσπιση του δικαίου και της δικαιοσύνης εξασφαλίζεται από ένα ανεξάρτητο δικαστικό σώμα. Τα κράτη μέλη παραχώρησαν την τελική δικαιοδοσία στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, οι αποφάσεις του οποίου πρέπει να γίνονται σεβαστές από όλους».¹¹

Μένοντας στο χώρο της δικαιοσύνης και της νομοθεσίας, είναι αυτονόητο πως, για να καταφέρει μια πολυεθνική και υπερεθνική οντότητα, όπως είναι η ΕΕ, να χαράξει κοινές πολιτικές και στόχους, πρέπει να βασιστεί σε μία, κοινή νομοθεσία. Συγκεκριμένα, είναι

¹⁰ https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_el (Ημ. ανάκτησης: 20 Ιουνίου 2019)

¹¹ Όπως ανωτέρω

χαρακτηριστικό πως η νομοθεσία της ΕΕ, την οποία ορίζουν οι αρμόδιοι ευρωπαϊκοί φορείς ελεύθερα και δημοκρατικά, είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη και κυρίως, «υπερισχύει του εθνικού, ακόμη και του συνταγματικού δικαίου των κρατών μελών, είτε ο εθνικός νόμος προηγείται είτε έπεται της ευρωπαϊκής νομοθεσίας» (Μούσης, 2013: 34). Σε μεγάλο βαθμό, αν όχι σε απόλυτο, η ΕΕ βασίζεται στην εναρμόνιση του δικαίου προκειμένου να είναι ικανά τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν τις δεσμευτικές αποφάσεις της ΕΕ. Σε επόμενη ενότητα (βλ. υποενότητα 3.1) θα αναλυθεί εκτενέστερα η φύση της εναρμόνισης του δικαίου στην ΕΕ, με ποιον τρόπο επηρεάζει τη νομική ορολογία και επίσης, το πώς είναι εφικτή η συγγραφή νόμων και η υπακοή σε αυτούς εντός ενός πολυγλωσσικού περιβάλλοντος.

1.3.2 Ευρωπαϊκή Ένωση: η λειτουργία κυριότερων θεσμικών οργάνων μετά και τη Συνθήκη της Λισαβόνας

Είναι ευρέως αποδεκτό πως τα κυριότερα όργανα της ΕΕ είναι πέντε: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Σαφώς, δεν είναι τα μοναδικά, καθώς δεν θα επαρκούσαν μόνο αυτά για την κάλυψη όλων των αναγκών που μια τέτοιου μεγέθους ένωση θα μπορούσε να έχει· ωστόσο θα γίνει λόγος για αυτά τα πέντε που διαδραματίζουν έναν καθοριστικότερο ρόλο στην διακυβέρνηση της ΕΕ και στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων.

1.3.2.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όργανο αποτελούμενο από 28 – πλέον – Επιτρόπους αφού το κάθε κράτος μέλος δικαιούται να εκπροσωπείται από έναν Επίτροπο, έχει ως βασική της αρμοδιότητα να υποβάλλει νομοθετικές προτάσεις για έγκριση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο (Μούσης, 2013: 44-49). Επικεφαλής είναι ο Πρόεδρος της Επιτροπής, ο οποίος προτείνεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επίσης, είναι το εκτελεστικό όργανο της ΕΕ με διοικητικό ρόλο, διασφαλίζει – από κοινού με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο – ότι δεν υπάρχουν παραβάσεις του ευρωπαϊκού δικαίου και του περιεχομένου των Συνθηκών, και, τέλος, εκπροσωπεί την ΕΕ σε θέματα εξωτερικής πολιτικής με τρίτα κράτη ή άλλους οργανισμούς.¹²

¹² https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_el (Ημ. ανάκτησης: 20 Ιουνίου 2019)

1.3.2.2 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (European Parliament)

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι το νομοθετικό όργανο της ΕΕ. Τα μέλη του Κοινοβουλίου εκλέγονται από τους πολίτες της ΕΕ κάθε 5 χρόνια. Είναι το μόνο πολυεθνικό κοινοβούλιο σε όλο τον κόσμο, και από συνθήκη σε συνθήκη, αποκτούσε ολοένα και ουσιαστικότερο ρόλο στα ευρωπαϊκά πράγματα. Σήμερα, οι βασικές του αρμοδιότητες είναι τέσσερις, να συμβουλεύει, να νομοθετεί – από κοινού με το Συμβούλιο – να εκτελεί χρέη πολιτικού οργάνου και να ελέγχει (Μούσης, 2013: 49-52). Πράγματι, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνει τις νομοθετικές πράξεις της ΕΕ, ζητά από την Επιτροπή να υποβάλλει νομοθετικές προτάσεις, ελέγχει το έργο και τη λειτουργία της Επιτροπής, εκλέγει τον Πρόεδρό της Επιτροπής, κι από κοινού με το Συμβούλιο καταρτίζει τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

1.3.2.3 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (European Council)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποτελούμενο από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων της ΕΕ, συνεδριάζει σε συνόδους κορυφής τέσσερις φορές το χρόνο και βασική του αρμοδιότητα είναι να ορίζει την πρωταρχική πολιτική ατζέντα της ΕΕ. Αυτό σημαίνει πως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ορίζει τις προτεραιότητες και τους προσανατολισμούς της ΕΕ, επιλύει τα προβλήματα που δεν μπορούν να λυθούν σε επίπεδο διακυβερνητικής συνεργασίας (Μούσης, 2013: 43) και καθορίζει την ΚΕΠΠΑ (Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Άμυνας).

1.3.2.4 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης/ΕΕ (Council of the European Union/EU)

Μέλη του Συμβουλίου της ΕΕ είναι οι Υπουργοί των κρατών μελών της ΕΕ, ανάλογα με το θέμα προς συζήτηση. Ρόλος του δεύτερου βασικότερου οργάνου για τη λήψη αποφάσεων μετά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι να διαπραγματεύεται και να θεσπίζει νομοθεσία, να χαράσσει πολιτικές και πολιτικές ασφάλειας σύμφωνα με τις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, να ορίζει τον προϋπολογισμό της ΕΕ – από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και να συνάπτει συμφωνίες μεταξύ και εκτός ΕΕ δεσμευτικού χαρακτήρα.¹³

1.3.2.5 Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) ή Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (Court of Justice of the EU)

Το Δικαστήριο της ΕΕ (ΔΕΕ) περιλαμβάνει τόσο το Δικαστήριο (ανώτατη αρχή) όσο και το Γενικό Δικαστήριο (πρωτοδικείο). Το Δικαστήριο απαρτίζεται από έναν δικαστή για κάθε κράτος μέλος ενώ το Γενικό Δικαστήριο από δύο δικαστές για κάθε κράτος μέλος. Αρμοδιότητα του ΔΕΕ είναι να «ερμηνεύει με συνέπεια και ομοιομορφία το ευρωπαϊκό δίκαιο και να επιβάλλει το σεβασμό του απ' όλα τα κράτη μέλη και τους υπηκόους τους»

¹³ <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/> (Ημ. ανάκτησης: 20 Ιουνίου 2019)

(Μούσης, 2013: 54-55). Φυσικά, ως ανώτατη δικαστική αρχή της ΕΕ, το ΔΕΕ μπορεί να ακυρώσει νομικές πράξεις της ΕΕ ή, αν κριθεί απαραίτητο, να επιβάλλει κυρώσεις σε όργανα της ΕΕ. Πολίτες, νομικά πρόσωπα ή και κράτη μπορούν να προσφύγουν στο ΔΕΕ, αν κρίνουν πως έχουν ζημιωθεί από κάποια απόφαση της ΕΕ.¹⁴

¹⁴ https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_el (Ημ. ανάκτησης: 20 Ιουνίου 2019)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Λίγα λόγια για τη μετάφραση: Ορισμός και είδη προς μετάφραση κειμένων

Πολύ μελάνι έχει χυθεί στη διεθνή βιβλιογραφία της επιστημονικής κοινότητας σχετικά με το τι είναι τελικά η μετάφραση και πώς πρέπει να πραγματοποιείται η μεταφραστική διαδικασία ανάλογα με το είδος του κειμένου προς μετάφραση. Φυσικά, το ζήτημα είναι πολυσχιδές και δεν αρκούν μερικές σελίδες για να εξηγηθούν όλες οι διαστάσεις του. Στην παρούσα ενότητα, θα δοθεί ένας αρκετά ικανοποιητικός και κατανοητός ορισμός της μετάφρασης ενώ θα γίνει λόγος και για τα είδη των κειμένων προς μετάφραση.

Στο βιβλίο των Μπατσαλιά και Σελλά-Μάζη (2010: 86) διαβάζουμε σχετικά με τον ορισμό που δίνεται για τη μετάφραση από τον Cary «...η μετάφραση πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μία συνεχώς διαφοροποιούμενη πραγματικότητα, είναι μια διεργασία που στοχεύει στην επίτευξη ισοδυναμιών μεταξύ δύο κειμένων εκπεφρασμένων σε δύο διαφορετικές γλώσσες. Οι ισοδυναμίες αυτές είναι πάντοτε και κατ' ανάγκη συνάρτηση του είδους των κειμένων, του προορισμού τους, των σχέσεων των πολιτισμών των δύο λαών, του ηθικού, πνευματικού, συγκινησιακού τους κλίματος, συνάρτηση, τέλος, όλων των χωροχρονικών απαιτήσεων τόσο του κειμένου-πηγής όσο και του κειμένου-στόχου.» Η προϋπόθεση που θα μας απασχολήσει περισσότερο στο παρόν κεφάλαιο είναι το είδος του κειμένου προς μετάφραση. Είναι καθολικά αποδεκτό πως τα κείμενα διαχωρίζονται σε δύο *in grosso modo* κατηγορίες: στα λογοτεχνικά και στα τεχνικά κείμενα. Τα μεταφραστικά βήματα και οι μέθοδοι που υιοθετούνται - αλλά και οι στόχοι και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα που έχει κανείς ολοκληρώνοντας τη μετάφραση – διαφέρουν για τα δύο είδη, όμως, και τα δύο παρουσιάζουν ποικίλες δυσκολίες κατά τη μετάφρασή τους.

Όσον αφορά τα λογοτεχνικά κείμενα, οι διαφωνίες είναι μέχρι και σήμερα έντονες περί του εάν είναι εφικτή καν η μετάφραση λογοτεχνικών κειμένων – κι αν είναι εφικτή, μπορούμε να τη λέμε μετάφραση; – και εάν μπορούν να συστηματοποιηθούν οι τρόποι μετάφρασής τους (Μπατσαλιά και Σελλά-Μάζη, 2010: 51-52). Επίκαιρη μέχρι και σήμερα είναι και η άποψη που εξέφρασε ο Jakobson για την ποίηση, λέγοντας πως «η ποίηση εξ ορισμού είναι αμετάφραστη. Μόνον η δημιουργική μεταφορά είναι εφικτή στην περίπτωση της»¹⁵ (Μπατσαλιά και Σελλά-Μάζη, 2010: 43).

Στον αντίποδα, τα μη λογοτεχνικά κείμενα – εναλλακτικά ειδικά ή τεχνικά κείμενα – είναι κείμενα που περιέχουν γλώσσα για ειδικούς σκοπούς (*language for special purposes*) και

¹⁵ Η μετάφραση της γράφουσας

«περιλαμβάνουν τα κάθε είδους τεχνικά, επιστημονικά και θεσμικά κείμενα» (Κριμπάς, 2017: 97). Αυτή η κατηγορία είναι που θα μας απασχολήσει ιδιαίτερα, δεδομένου του ότι σε αυτή τη κατηγορία εμπίπτουν και τα νομικά κείμενα.

2.2 Θεωρητικό υπόβαθρο για τη διενέργεια του ερευνητικού μέρους της εργασίας – Θεωρητικό μοντέλο Halliday (1994) και «νόμοι» της μετάφρασης από τον Toury (1995)

Προτού δοθούν λεπτομέρειες σχετικά με τις θεωρίες των Halliday (1994 από Munday: 150-152) και Toury (1995 από Munday, 2002: 192), κρίνεται σκόπιμο να οριστούν οι όροι συνοπτικά «μεταφραστικό λάθος» και «μεταφραστική απόκλιση». Η μεταφραστική απόκλιση μπορεί να οριστεί ως η επιλογή εκείνη του μεταφραστή που είχε ως αποτέλεσμα τη διαφοροποίηση σε οποιοδήποτε επίπεδο λόγου ανάμεσα στο κείμενο-πηγή και στο κείμενο-στόχο (Κριμπάς, 2017: 79-80). Είναι οι συνειδητές επιλογές του μεταφραστή, είτε αυτές είναι υποχρεωτικές είτε είναι προαιρετικές, στις οποίες καταλήγει προκειμένου να επιτύχει την απαραίτητη ισοδυναμία, μορφική ή σημασιολογική (Μπατσαλιά και Σελλά-Μάζη, 2010: 121). Μάλιστα οι τελευταίες (2010: 120-121) τις ονομάζουν «μετατοπίσεις».

Από την άλλη, μεταφραστικό λάθος κατά τον Κριμπά (2017: 94-96), ονομάζεται η άστοχη επιλογή του μεταφραστή κατά τη μεταφραστική διαδικασία είτε σε επίπεδο μορφής (λεξιλόγιο, σύνταξη, γραμματική) είτε σε επίπεδο σημασίας και ύφους, με την έννοια ότι δεν επιτυγχάνεται η ισοδυναμία μεταξύ κειμένου-πηγής και κειμένου-στόχου, και άρα έχουμε ως αποτέλεσμα την ασάφεια, τη δυσκολία κατανόησης ή ακόμα και την παρανόηση.

Συνηθέστερη περίπτωση μεταφραστικού λάθους αποτελεί η λεγόμενη παρεμβολή (interference), ο πρώτος πιθανολογικός νόμος της μετάφρασης κατά τον Toury. Στον Munday (2002: 192), – όπου μάλιστα η παρεμβολή μεταφράζεται ως παρείσφρηση – θεωρούνται ως παρεμβολές τα γλωσσικά εκείνα στοιχεία του κειμένου-πηγής, είτε σε επίπεδο σύνταξης είτε σε επίπεδο λέξης, που παρεισφρέουν στο κείμενο-στόχο άμεσα. Αυτή η παρεμβολή μπορεί να είναι είτε θετική είτε αρνητική (Munday, 2002: 192), και μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους, όπως για παράδειγμα σε απροσεξία του μεταφραστή μέχρι και σε απλή ομοιότητα ανάμεσα στις δύο γλώσσες (Κριμπάς, 2017: 95). Παραπληρωματικός νόμος της μετάφρασης θεωρείται κατά τον Toury (1995 από Munday, 2002: 192) η τυποποίηση (standardization). Κατά την τυποποίηση, δομές και κειμενικές σχέσεις που ισχύουν στο κείμενο-πηγή αλλάζουν ή παραγνωρίζονται εντελώς, και δίνεται προτεραιότητα στη νόρμα της γλώσσας-στόχου (Munday 2002: 192). Συγκεκριμένα,

υφολογικές παραλλαγές του κειμένου-πηγής αλλάζουν και προσαρμόζονται σε κάτι που ακούγεται πιο «φυσικό», πιο οικείο στην κουλτούρα της γλώσσας-στόχου.

Προχωρώντας στο θεωρητικό μοντέλο του Halliday (1994 από Munday, 2002: 150-152), βασική ιδέα της συστημικής λειτουργικής γραμματικής του, όπως την ονομάζει, είναι πως κάθε γλωσσική επιλογή του συγγραφέα, ως φορέας νοήματος, συνδέεται άρρηκτα με κοινωνικοπολιτισμικούς παράγοντες, είναι άμεση συνάρτηση δηλαδή της έννοιας της κατάστασης. Το καταστασιακό περιβάλλον, λοιπόν, εμπεριέχει όλα τα πολιτισμικά στοιχεία που περιβάλλουν την πραγμάτωση ενός κειμένου και ενεργούν σε αυτή, τόσο κατά την παραγωγή του, όσο και κατά την πρόσληψή του.

Η έννοια που μας ενδιαφέρει περισσότερο είναι η έννοια του γλωσσικού επιπέδου, το ευρέως γνωστό ως «*register*». Ανάλογα με τις περικείμενες συνθήκες της επικοινωνίας, δηλαδή το καταστασιακό περιβάλλον, καθορίζονται και οι επιλογές του συγγραφέα – όταν μιλάμε για γραπτό λόγο – σε επίπεδο λόγου. Το «*register*» είναι αυτό που καθορίζει το είδος του κειμένου προς μετάφραση και κατ' επέκταση, ο μεταφραστής οφείλει να το διατηρήσει και στο μετάφρασμά του. Άρα το «*register*» καθορίζει τη μεταφραστική διαδικασία και συγκεκριμένα τις μεταφραστικές επιλογές.

Τα τρία μεταβλητά στοιχεία που έχουν να κάνουν με τις πτυχές του νοήματος είναι τα εξής (Munday, 2002: 151):

1. Το πεδίο (*field*), το οποίο σχετίζεται με το τι είναι το κείμενο, ποιος είναι ο ρόλος του, τι βαθμό εξειδίκευσης έχει ο λόγος, ποια είναι η περίπτωση,
2. Ο τόνος (*tenor*), το οποίο αφορά το διαπροσωπικό κομμάτι της επικοινωνίας και σχετίζεται με τις στάσεις και στις σχέσεις ανάμεσα στους ομιλητές,
3. Ο τρόπος (*mode*), ο οποίος έχει να κάνει με το «κανάλι» της επικοινωνίας, για παράδειγμα αν είναι γραπτός ή προφορικός λόγος και με το τι συμβάσεις αναμένεται να τηρηθούν ανά περίπτωση.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, θα πραγματοποιηθεί η αξιολόγηση του κειμένου της ΕΕ (Συνθήκη για την ΕΕ) στο κεφάλαιο 5. Η συγκριτική προσέγγιση των δύο γλωσσικών εκδοχών της Συνθήκης για την ΕΕ θα γίνει με βάση την κωδικοποίηση που ακολουθούν οι Saridakis - Kazantinou (2016: 37-38) και η οποία βασίζεται στο περιγραφικό αξιολογικό μοντέλο του *Institute of Linguists* (IoL) της Μεγάλης Βρετανίας.

2.3 Χαρακτηριστικά κειμένων με γλώσσα για ειδικούς σκοπούς

Στην παρούσα υποενότητα θα γίνει λόγος για εκείνα τα χαρακτηριστικά που κάνουν ένα κείμενο να θεωρείται τεχνικό και φυσικά, για το πώς αυτά τα χαρακτηριστικά κατευθύνουν και, ανά περίπτωση, βοηθούν ή δυσκολεύουν το έργο του μεταφραστή.

Αυτό που κυρίως διακρίνει ένα τεχνικό από ένα λογοτεχνικό κείμενο είναι σαφώς το περιεχόμενο. Τα τεχνικά κείμενα, ακριβώς επειδή απευθύνονται συνήθως σε εξειδικευμένο και συγκεκριμένο κοινό, δίνουν μεγάλη έμφαση στην πληροφορία που μεταδίδεται μέσω αυτού, ενώ παράλληλα λείπουν σκοπίμως από αυτά αμφισημίες και συνδηλώσεις. Σε ένα λογοτεχνικό κείμενο το αισθητικό και καλλιτεχνικό στοιχείο είναι απαραίτητο, και πολλές φορές είναι στενά συνδεδεμένο με το ίδιο το περιεχόμενο – αν όχι σημαντικότερο από αυτό. Αντίθετα, σε ένα τεχνικό κείμενο εξ ολοκλήρου πληροφοριακό (Reiss, 1977/1989 από Munday, 2002: 124-125) η αμφισημία και η καλλιτεχνική «πινελιά» θα μπορούσε, στην καλύτερη περίπτωση, να απαγορεύσει στο κείμενο να επιτελέσει το στόχο του (μετάδοση πληροφορίας), αφού θα είναι ασαφές, ενώ στη χειρότερη περίπτωση, όπως για παράδειγμα σε ένα νομικό κείμενο, να ζημιώσει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή να προκαλέσει ανασφάλεια δικαίου (European Commission, 2012: 1).

Τα τεχνικά κείμενα, ως κείμενα με γλώσσα για ειδικούς σκοπούς, γράφονται σε ειδική γλώσσα και χρησιμοποιούν ειδική ορολογία. Κατά τον Κριμπά (2017: 104-106), η γλώσσα για ειδικούς σκοπούς αποτελεί υφολογική ποικιλία της γενικής γλώσσας, δηλαδή της γλώσσας που χρησιμοποιείται καθημερινά από τους φυσικούς ομιλητές της, αφού βασίζεται στη γενική γλώσσα για να υπάρξει, διατηρεί όμως ταυτόχρονα και κάποια αυτονομία απέναντί της, με την έννοια ότι δεν την επηρεάζει άμεσα. Ως ευρεία υποκατηγορία, η γλώσσα για ειδικούς σκοπούς περιλαμβάνει όλες τις «ειδικές γλώσσες» που χρησιμοποιούνται στα επιμέρους επιστημονικά πεδία. Σύμφωνα με το παράδειγμα του Newmark (1988 από Κριμπάς, 2017: 104), μπορεί να γίνει διάκριση σε θεσμικές και σε τεχνικές γλώσσες για ειδικούς σκοπούς. Όσον αφορά την ορολογία, πράγματι, κάθε γλώσσα για ειδικούς σκοπούς έχει ως βασικό της εργαλείο την εξειδικευμένη ορολογία της (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 17-23) η οποία είναι καθολικώς οικεία στα μέλη του εκάστοτε επιστημονικού πεδίου και βοηθά την επίτευξη του στόχου των εν λόγω κειμένων. Φυσικά, τα στεγανά ανάμεσα στη γενική και στην ειδική γλώσσα σπάνια είναι τόσο αυστηρά, και αυτή η αυτονομία της δεύτερης έναντι της άλλης αίρεται, αν αναλογιστεί κανείς πόσες φορές η γενική γλώσσα έχει οικειοποιηθεί στερεότυπες εκφράσεις ή όρους ειδικών γλωσσών με αποτέλεσμα να αυξηθεί το εύρος της (Κριμπάς, 2017: 105).

Είναι σημαντικό λοιπόν για τα κείμενα με γλώσσα για ειδικούς σκοπούς τόσο το περιεχόμενό τους (πληροφορία) όσο και ο επικοινωνιακός τους στόχος (σε ποιον απευθύνεται). Για να θεωρηθεί ένα κείμενο ειδικό, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται καμία από τις δύο συνιστώσες, σύμφωνα με τη Maria Teresa Cabré Castellvi (1998 από Κριμπάς, 2017: 106). Πράγματι, είναι σημαντικό να σκεφτούμε, ως αναγνώστες αλλά κυρίως ως μεταφραστές, πως ακόμα και αν το περιεχόμενο και η ορολογία ενός κειμένου είναι εξειδικευμένα και εμφανώς αφορούν ένα συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο, ο τρόπος με τον οποίο θα παρουσιαστεί και το κοινό στο οποίο απευθύνεται το κείμενο αυτό καθορίζουν άμεσα και απόλυτα το είδος του· λ.χ. ένα βιβλίο για τον κύκλο του νερού, αν απευθύνεται σε παιδιά δημοτικού, δεν μπορεί να θεωρηθεί τεχνικό κείμενο.

Γίνεται εμφανές λοιπόν, με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά, το τι πρέπει να προσέχει ή από τι μπορεί να επωφεληθεί ο μεταφραστής τεχνικών κειμένων. Όσον αφορά το χαρακτηριστικό περί ειδικής γλώσσας και ορολογίας, σίγουρα ο μεταφραστής επωφελείται από την ισχυρή επαναληψιμότητα που εκ φύσεως τα κείμενα αυτά παρουσιάζουν. Ταυτόχρονα, βέβαια, ο μεταφραστής οφείλει να είναι προσεκτικός στις επιλογές του, καθώς η ομοιότητα μπορεί να τον οδηγήσει και σε ορολογικά ή σημασιολογικά λάθη, ιδίως στις κοινωνικές επιστήμες (Varantola, 1987 από Κριμπάς, 2017: 102). Σε κάθε περίπτωση, για έναν μεταφραστή, πάντοτε το ζήτημα της μετάφρασης όρων είναι και θα είναι αυτό που παρουσιάζει τα περισσότερα προβλήματα και κινδύνους, ιδίως εάν οι δύο γλώσσες εργασίας του απέχουν σημαντικά γενετικά και/ή πολιτισμικά (Κριμπάς, 2017: 114-116).

2.4 Χαρακτηριστικά νομικής γλώσσας και ορολογίας: Η περίπτωση της νομικής μετάφρασης

Συμπερασματικά, τα νομικά κείμενα χαρακτηρίζονται ως κείμενα με γλώσσα για ειδικούς σκοπούς – και μάλιστα θεσμική ειδική γλώσσα – και ως τέτοια, χρησιμοποιούν εξειδικευμένη γλώσσα κι ορολογία. Αντιμετωπίζοντας αρχικά την νομική γλώσσα ως μια θεσμική ειδική γλώσσα, βλέπουμε ότι παρουσιάζει διαφορές από τις τεχνικές ειδικές γλώσσες· καταρχάς, στο ζήτημα του εξειδικευμένου κοινού· Σίγουρα, έχει συγκεκριμένο αριθμό χρηστών και απευθύνεται σε συγκεκριμένο κοινό, όμως λόγω του θεσμικού της χαρακτήρα, αυτό δεν είναι τόσο απόλυτο όσο στις τεχνικές ειδικές γλώσσες. Ακόμα μια διαφορά εντοπίζεται στο βαθμό της αυτονομίας της από τη γενική γλώσσα (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 24). Πάλι λόγω του θεσμικού της χαρακτήρα, η νομική γλώσσα είναι στενά συνδεδεμένη με την πραγματικότητα της γενικής γλώσσας και επηρεάζεται – αλλά και επηρεάζει – από αυτήν· επηρεάζει την γενική γλώσσα καθώς η τελευταία εμπλουτίζεται

από αυτή, επηρεάζεται από τη γενική γλώσσα και από τις αλλαγές της ως μέρος της κοινωνίας στην οποία απευθύνεται. Μπορεί να αναλογιστεί κανείς το παράδειγμα της Ελλάδας, όταν καθιερώθηκε η δημοτική στην Ελληνική Δικαιοσύνη και το τι προβλήματα προκάλεσε αυτό και πολλές φορές προκαλεί ακόμα στις νομικές διατυπώσεις (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 40,49-54). Μια εξίσου σημαντική διαφορά της νομικής γλώσσας ως θεσμικής από τις τεχνικές ειδικές γλώσσες είναι η αποτυχία διάδοσης της ίδιας και της ορολογίας της στο μη Δυτικό Κόσμο, πράγμα που συνέβη είτε με τη μορφή μετάφρασης είτε μέσω άμεσων εκτύπων στην περίπτωση των τεχνικών ειδικών γλωσσών (Mattila, 2006 από Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 25-30). Αυτή η παράμετρος δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο το έργο του μεταφραστή νομικών κειμένων, ο οποίος ήδη έχει να υπερπηδήσει όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά τον σκόπελο των πολιτισμικών και δικαιοδικών διαφορών ανάμεσα στις δύο γλώσσες εργασίας του (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 25-30).

Μια ιδιομορφία της νομικής γλώσσας που οφείλει κάθε μεταφραστή να λαμβάνει υπόψη του, είναι, φυσικά, πως η νομική γλώσσα δεν είναι ούτε μπορεί να γίνει ποτέ ενιαία (Bluckert, 2010 από Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 31). Η ίδια η νομική γλώσσα μπορεί να παρουσιάσει τις δικές της υποκατηγορίες, στην κάθε μία από τις οποίες πρέπει να ακολουθηθούν διαφορετικές συμβάσεις, εκφραστικοί τρόποι ακόμα και διαφορετική ορολογία. Τα κριτήρια διάκρισης της νομικής γλώσσας σε επιμέρους υποκατηγορίες μπορεί να είναι ποικίλα, λ.χ. έχουμε διαφορετική νομική γλώσσα ανάλογα με το Δίκαιο με το οποίο ένα νομικό κείμενο σχετίζεται. Παρατηρούνται σημαντικές διαφορές ανάμεσα στο Ποινικό και στο Οικογενειακό Δίκαιο, παρόλο που η βάση και των δύο είναι η νομική γλώσσα. Ακόμα, το είδος του νομικού κειμένου ορίζει κατά πολύ τους τρόπους που η νομική γλώσσα θα χρησιμοποιήσει, λ.χ. διαφορετικά συντάσσεται ένα θεωρητικό νομικό κείμενο και διαφορετικά μια διάταξη με ρυθμιστικό περιεχόμενο σε κάποιο Δίκαιο.

Παρόλ' αυτά, μπορούμε να καταλήξουμε σε ορισμένα χαρακτηριστικά της νομικής γλώσσας που ισχύουν διαγλωσσικά. Στο Βαλεοντής και Κριμπάς (2014: 23-41) τα χαρακτηριστικά αυτά ομαδοποιούνται με βάση τα τέσσερα κυριότερα επίπεδα του λόγου: το λεξιλογικό, το συντακτικό, το πραγματολογικό και το υφολογικό. Στο λεξιλογικό επίπεδο, οι συντάκτες εντοπίζουν την περιπλοκότητα και την μοναδικότητα του νομικού λεξιλογίου, χαρακτηριστικό που λίγο έως πολύ ισχύει για όλες τις ειδικές γλώσσες (Κριμπάς, 2017: 109-110). Στο συντακτικό επίπεδο, έχουμε το μακροπερίοδο λόγο, χαρακτηριστικό που η νομική γλώσσα κατά κόρον χρησιμοποιεί – σε επίπεδα μάλιστα πρωτοφανή συγκριτικά με τις υπόλοιπες ειδικές γλώσσες – και φυσικά, την προτίμηση για χρήση της απρόσωπης σύνταξης. Αυτό το χαρακτηριστικό δικαιολογείται βεβαίως και από τους ίδιους τους σκοπούς της νομικής

επιστήμης αλλά εκπληρώνει τις υφολογικές ανάγκες της νομικής γλώσσας για τυπικό και απρόσωπο ύφος. Οι διαγλωσσικώς ισχύουσες ιδιαιτερότητες της νομικής γλώσσας σε πραγματολογικό και υφολογικό επίπεδο, δηλαδή ο επιτελεστικός χαρακτήρας του εκφωνήματος και η προτίμηση χρήσης αποφατικών προτάσεων είναι προφανές πως βρίσκουν τον λόγο ύπαρξής τους «στην ίδια την αποστολή της νομικής γλώσσας, άρα απορρέουν από τη συγκεκριμένη θεματική και όχι από την επιλογή συγκεκριμένων υφολογικών χαρακτηριστικών» (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 33).

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της νομικής γλώσσας, που είναι εμφανές κατά την πρώτη κιόλας ανάγνωση ενός νομικού κειμένου, είναι οι πολύ συχνές και με μεγάλο βαθμό τυποποίησης στερεότυπες εκφράσεις (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 34-35). Αυτές οι στερεότυπες εκφράσεις συνήθως έχουν ακριβή ισοδύναμα από γλώσσα σε γλώσσα, παρόλο που δεν αποτελούν στοιχεία ορολογίας και πολλές φορές το σημασιολογικό τους φορτίο είναι διαφορετικό από αυτό που έχουν στη γενική γλώσσα.

Στον αντίποδα των γλωσσοστρεφών ιδιαιτεροτήτων στη νομική γλώσσα βρίσκονται οι δικαιοστρεφείς ιδιαιτερότητες. Οι δικαιοστρεφείς ιδιαιτερότητες, σύμφωνα με τους Βαλεοντή και Κριμπά (2014: 242), «οφείλονται ουσιαστικά στη διαφορετική και ανεξάρτητη εξέλιξη των νομικών εννοιών στην εκάστοτε έννομη τάξη, ανεξάρτητα από τη γλώσσα που χρησιμοποιεί». Διακρίνονται, κατά τον Βλαχόπουλο (2014 από Κριμπάς, 2017: 108-109), σε ιδιαιτερότητες σημασιολογικής, μορφικής και πραγματολογικής υφής. Οι σημασιολογικές ιδιαιτερότητες σχετίζονται με το λεξιλόγιο και την ορολογία που χρησιμοποιείται, οι μορφικές με τις συντακτικές επιλογές των νομικών κατά τη σύνταξη ενός νομικού κειμένου – το οποίο, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, μπορεί να ακολουθεί άλλες συμβάσεις ανάλογα με το είδος του Δικαίου – και οι πραγματολογικές ιδιαιτερότητες οφείλονται στις εκάστοτε πολιτισμικές συνθήκες του νομικού συστήματος και στους θεσμούς του (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 241-253).

Λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη το έργο του μεταφραστή, βλέπουμε πως τα πράγματα δεν είναι εύκολα. Παρόλο που η επαναληψιμότητα εκφράσεων και όρων μπορεί να βοηθήσει, αυτό δεν είναι πάντοτε εφικτό και/ή μπορεί να οδηγήσει σε λάθη, όπως αναφέραμε παραπάνω. Είναι σαφές πως ο μεταφραστής νομικών κειμένων έχει πολλά να σκεφτεί πριν, κατά και μετά τη μεταφραστική διαδικασία, με τα περισσότερα εμπόδια να αντιμετωπίζονται στο χώρο της ορολογίας (γλώσσα προς γλώσσα) αλλά και στο χώρο της έννομης τάξης (κράτος προς κράτος). Εννοείται φυσικά, πως όσο περισσότερες διαφορές εντοπίζονται ανάμεσα στις νομικές παραδόσεις δύο έννομων τάξεων, τόσο δυσκολότερη καθίσταται η γλωσσική μετάβαση από τη μία στην άλλη (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 241-253). Τα

ζητήματα ορολογίας στη νομική μετάφραση μπορεί να οφείλονται τόσο στις διαφορετικές κατασημάνσεις αντικειμένου στη γενική γλώσσα και στη νομική γλώσσα – δηλαδή η ίδια λέξη να σημαίνει κάτι διαφορετικό στην γενική από ό,τι στην νομική γλώσσα – όσο και στην διαφορετικότητα των συστημάτων δικαίου.

Στο Κριμπάς (2017: 114-115) διαβάζουμε πως οι μεταφράσεις νομικών κειμένων διαφορετικών χωρών, με διαφορετικά νομικά συστήματα αλλά με την ίδια επίσημη γλώσσα (ενδογλωσσικές νομικές μεταφράσεις) καταλήγουν να είναι δυσκολότερες από ό,τι αυτές που πραγματοποιούνται ανάμεσα σε διαφορετικές γλώσσες με ίδιο ή έστω παρόμοιο νομικό σύστημα. Και αυτό διότι η επικοινωνία μεταξύ διαφορετικών έννομων τάξεων και ταυτόχρονα η εξεύρεση ορολογικών αντιστοίχων μεταξύ τους είναι πολύ δυσκολότερη από ό,τι η επικοινωνία διαφορετικών ειδικών γλωσσών (Κριμπάς, 2017: 114-115). Στη δεύτερη περίπτωση, ιδίως μάλιστα αν ισχύει η παράλληλη γλωσσική σύνταξη νομικών κειμένων (co-drafting), οι όποιες δυσκολίες δεν διαφέρουν από τις αντίστοιχες δυσκολίες που θα συναντούσε ο μεταφραστής άλλου είδους ειδικών κειμένων. (Κριμπάς, 2017: 114-116).

Προς επίρρωση των παραπάνω, η ΕΕ στο *Lawmaking in the EU Multilingual Environment* (European Commission, 2010 από Κριμπάς, 2017: 114-115) τονίζει πως τα μεγαλύτερα προβλήματα στις μεταφράσεις των ευρωπαϊκών νομικών κειμένων εμφανίζονται στις περιπτώσεις που χρησιμοποιείται η ίδια γλώσσα για διαφορετικά συστήματα δικαίου (πχ. Αυστρία και Γερμανία) ή όταν δύο κράτη με διαφορετική επίσημη γλώσσα διαφέρουν εξίσου σημαντικά στις έννομές τους τάξεις.

Κλείνοντας την ενότητα και αναφερόμενοι πάντοτε στο θέμα της φύσης της νομικής μετάφρασης, αξίζει να θυμηθούμε την άποψη του Herbots (1987 από Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 243). Σύμφωνα με τα λεγόμενά του, ο σημαντικότερος όρος για τη νομική μετάφραση, αυτός που την κάνει να διαφέρει από οποιαδήποτε άλλη μετάφραση, είναι ότι κάθε λάθος μπορεί να έχει και έννομες συνέπειες, τόσο για το δέκτη του κειμένου ή για τα συμβαλλόμενα μέρη, όσο και για το μεταφραστή. Σίγουρα λοιπόν χρειάζεται ειδικές γνώσεις για να μεταφράσει κανείς νομικά κείμενα, και το γεγονός αυτό πιστοποιεί ότι έχουμε να κάνουμε με μια τεχνική γλώσσα.

2.4.1 Βασικά χαρακτηριστικά της νεοελληνικής νομικής γλώσσας και ορολογίας

Στην παρούσα ενότητα θα γίνει λόγος για τα χαρακτηριστικά της νεοελληνικής νομικής γλώσσας και ορολογίας. Το βασικότερο που οφείλει να έχει κανείς υπόψη, είναι πως η ελληνική νομική γλώσσα πέρασε από το φίλτρο της Καθαρεύουσας, πράγμα που συνεπάγεται δυσκαμψία τόσο σε υφολογικό, όσο και σε συντακτικό επίπεδο (Βαλεοντής και

Κριμπάς, 2014: 44-54). Συγκεκριμένα, στη ΝΕ νομική γλώσσα παρατηρείται μια σχετική διφυΐα, καθώς πολλά αρχαϊκά και λόγια στοιχεία - κάποια από αυτά μάλιστα ως μεταφραστικά έκτυπα από τη γαλλική - επιβιώνουν στον ελληνικό νομικό λόγο και συμβιώνουν με τα δημώδη (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 44-53). Είναι γνωστό πως λόγια στοιχεία επιβιώνουν και σε άλλες νομικές γλώσσες, όμως ποτέ, όπως εδώ, δεν συνυπάρχουν. Αυτή η μοναδική ιδιαιτερότητα της ΝΕ νομικής γλώσσας για χρόνια δημιουργεί προβλήματα, τόσο σε επίπεδο ορολογίας όσο και σε επίπεδο μορφής και σύνταξης, πλήττοντας την ομοιομορφία, τον απρόσωπο χαρακτήρα και τη σαφήνεια που απαιτείται στο δίκαιο (Παναρέτου, 2009 από Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 44-48). Σίγουρα, αυτή η ανομοιομορφία και η πολυτυπία δικαιολογείται, αν αναλογιστεί κανείς το γεγονός πως η ΝΕ νομική γλώσσα βρήκε τις πηγές της σε ποικίλες νομικές παραδόσεις (λ.χ. Γαλλική).

Ακόμη, τα άμεσα μεταφραστικά δάνεια, όπως και σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές νομικές γλώσσες, εκλείπουν σχεδόν ολοκληρωτικά από την ΝΕ νομική γλώσσα. Αναφέρεται ρητά άλλωστε η προτίμηση σε ελληνικούς όρους και λέξεις, εφόσον υπάρχουν, αντί των ξένων λέξεων, στο *Εγχειρίδιο οδηγιών για την κωδικοποίηση της νομοθεσίας* (Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης, 2006: 14). Συνολικά λοιπόν, έχουμε να κάνουμε με μια «μεικτή» νομική γλώσσα με πολλούς αχρείαστους αρχαϊσμούς στην οποία συμβιώνουν δημοτικά και λόγια στοιχεία, κατά προτίμηση και ανάλογα με το είδος νομικού λόγου. Επίσης, πολλές φορές συναντάται και η περίπτωση του συνδυασμού κωδίκων (code-mixing), δηλαδή σχηματισμών που βασίζονται σε δύο γλωσσικούς κώδικες, είτε ταυτόχρονα είτε όχι, με αποτέλεσμα πληθώρα ασυνεπειών και λαθών στην εκφορά του νομικού λόγου (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 44-54).

2.4.2 Βασικά χαρακτηριστικά αγγλικής νομικής γλώσσας και ορολογίας

Στην περίπτωση της αγγλικής νομικής γλώσσας και ορολογίας, οι ιστορικές περιπέτειες της Αγγλίας επηρέασαν σημαντικά τόσο τη γενική αγγλική γλώσσα, όσο και τη νομική. Ακριβώς επειδή για πολλά χρόνια η λατινική και η γαλλική γλώσσα ήταν επίσημες γλώσσες του νομικού λόγου στην Αγγλία, αλλά σαφώς επειδή και το λατινικό και το γαλλικό δίκαιο ήταν αδιαμφισβήτητες πηγές του αγγλικού δικαίου, οι επιρροές είναι εμφανέστατες στην εκφορά του αγγλικού νομικού λόγου. Όπως διαβάζουμε και στο κεφάλαιο του Northcott από το *The Handbook of English for Specific Purposes* (2013: 213-226) με τίτλο «Legal English», ο Mattila (2006 από Northcott, 2013: 215) υποστηρίζει πως τυπικό παράδειγμα ενός «μουσείου γλώσσας» μπορούν να αποτελέσουν τα Αγγλικά, τα οποία παρουσιάζουν

μακροπερίοδο λόγο παρμένο από τα Μεσαιωνικά Γαλλικά, στοιχεία προφορικού λόγου με στερεότυπες εκφράσεις πολλών λέξεων από τις επιρροές των Αγγλοσαξόνων, λεξικά ζεύγη ως απολιθώματα της αλλαγής από τα Γαλλικά στα Αγγλικά. Συχνοί αρχαϊσμοί, έμφαση στην ακρίβεια, βερμπαλισμός και ιδιαίτερη συντακτική σειρά των λέξεων εντός περιόδου είναι μερικά ακόμα στοιχεία της αγγλικής νομικής γλώσσας, ή, όπως συνηθίζεται να λέγεται στη βιβλιογραφία, *legalese* (επαγγελματική διάλεκτος) (Giampieri, 2016: 425-436). Βέβαια, ένα ακόμα στοιχείο που δεν μπορεί να παραλειφθεί και το οποίο κληροδοτήθηκε στην *legalese* είναι οι περίφημοι λατινισμοί, δηλαδή όροι ή στερεότυπες εκφράσεις που αποτελούν έκτυπα από τη λατινική (Giampieri, 2016: 429-431).

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό της Αγγλικής νομικής γλώσσας και ορολογίας είναι, όπως και στην περίπτωση της ελληνικής, τα μεταφραστικά δάνεια και η ονοματοποίηση (Giampieri, 2016: 425-436). Όσον αφορά το πρώτο χαρακτηριστικό, δικαιολογείται και για τις δύο γλώσσες, ακόμα περισσότερο για την Αγγλική λόγω των πολλών και διαφορετικών επιρροών από πολιτισμούς και έννομες τάξεις. Όσον αφορά την ονοματοποίηση, δηλαδή την χρήση ονοματικών στη θέση ρηματικών τύπων στη νομική «διάλεκτο», πράγματι είναι συχνή και στις δύο γλώσσες καθώς ανακλά τη φύση της ίδιας της νομικής επιστήμης και την ανάγκη της για απρόσωπο και επίσημο ύφος (Κριμπάς, 2017: 107-110).

Και για τις δύο νομικές γλώσσες έχει επισημανθεί συχνά στη βιβλιογραφία η ανάγκη για απλοποίηση των μορφών και η χρήση απλής γλώσσας (*plain language*), για την καλύτερη κατανόηση των νοημάτων (Giampieri, 2016: 439-440). Παρόλ' αυτά, τόσο οι χρήστες των συγκεκριμένων υφολογικών ποικιλιών όσο και οι μελετητές παραμένουν επιφυλακτικοί μπροστά σε μια τέτοια προοπτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Ευρωπαϊκή Ένωση: Σύνταξη, μετάφραση νομικών κειμένων και εναρμόνιση δικαίων

Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται έντονα από την τάση παγκοσμιοποίησης, τα διάφορα έθνη και κράτη έχουν πλησιάσει περισσότερο από ποτέ. Αυτό παρατηρείται ειδικά σε περιπτώσεις υπερεθνικών ενώσεων, όπως είναι η ΕΕ, όπου τα διαφορετικά πολιτισμικά στοιχεία των επιμέρους εθνών και κρατών αλληλοεπηρεάζονται καθημερινά και η συνεργασία τους αγγίζει επίπεδα πρωτοφανή, κυρίως στον τομέα της οικονομίας και του δικαίου. Είναι απαραίτητο ωστόσο, σε ένα περιβάλλον με πολλά διαφορετικά νομικά συστήματα και διαφορετικές γλώσσες – που ρητά η ΕΕ διαλαλεί πως είναι καταρχήν ίσες μεταξύ τους, με την έννοια πως δεν υπάρχει μία επίσημη γλώσσα αλλά όλες οι γλώσσες που ομιλούνται από τους κατοίκους της ΕΕ είναι επίσημες για αυτή γλώσσες (Sosoni, 2012: 77) – να στηριχθούν όλοι όσοι λειτουργούν σε αυτό το περιβάλλον στις ήδη υπάρχουσες ομοιότητές τους, ή να δημιουργήσουν νέες.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, το Ευρωπαϊκό δίκαιο στηρίζεται μεν στα εθνικά δίκαια των κρατών που συναποτελούν την ΕΕ, όμως η ισχύς του είναι μεγαλύτερη από ό,τι αυτών. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητο να υπάρξει η λεγόμενη εναρμόνιση των δικαίων (legal harmonization) μεταξύ του Ευρωπαϊκού και των λοιπών εθνικών δικαίων, έτσι ώστε τα τελευταία να συμφωνούν με το πρώτο και να εξασφαλίζεται η ομαλή τήρησή του χωρίς ασάφειες και χωρίς εξαιρέσεις.

Στο άρθρο των Carbonara και Parisi (2007: 2-4) ως εναρμόνιση δικαίων ορίζεται η αμοιβαία συμφωνία των εμπλεκόμενων κρατών να θέσουν συγκεκριμένους κοινούς στόχους και πρότυπα και να προχωρήσουν σε τροποποιήσεις των νόμων τους προκειμένου να πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις που αυτοί οι στόχοι και αυτά τα πρότυπα ορίζουν. Για την περίπτωση της ΕΕ, οι Ευρωπαϊκές Οδηγίες δίνουν στα κράτη τις απαραίτητες πληροφορίες για να προχωρήσουν στις εν λόγω τροποποιήσεις εναρμόνισης, ενώ οι Ευρωπαϊκοί Κανονισμοί επιβάλλουν στα κράτη μέλη την αντικατάσταση τμημάτων της νομοθεσίας τους με κοινούς για όλους ευρωπαϊκούς κανόνες, που αυτόματα οφείλουν να τηρούνται από όλα τα κράτη μέλη (Carbonara και Parisi, 2007: 3, 15).

Τέτοιες κινήσεις φυσικά, κάνουν το έργο του μεταφραστή απαραίτητο εντός της πολύγλωσσης ΕΕ (Sosoni, 2012: 77-79) και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στους κόλπους της αλλά και τη νομική της ορολογία.

Καταρχάς, ως αναφερθούμε συνοπτικά στον τρόπο που συντάσσονται και μεταφράζονται τα νομικά κείμενα εντός ΕΕ. Όπως διαβάζουμε στο *Lawmaking in the EU multilingual environment* (European Commission, 2010: 2), το στοιχείο της πολυγλωσσίας θεωρείται από την ΕΕ ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματά της και όχι βάρος. Ανοιχτή και δεκτική προς την πολυμορφία, η ΕΕ θεωρεί ισότιμα επίσημες όλες τις γλώσσες που ομιλούνται στο πλαίσιο της, άρα και όλα τα νομικά κείμενα που συντάσσονται έχουν την ίδια νομική ισχύ και τις ίδιες νομικές συνέπειες ανεξαρτήτως συνθηκών (European Commission, 2010: 2-3).

Έχει επικυρωθεί άλλωστε με Συνθήκες πως όλοι οι πολίτες της ΕΕ πρέπει και μπορούν να καταλαβαίνουν ό,τι γράφεται και υπογράφεται που τους αφορά, χωρίς να είναι απαραίτητη η γνώση μίας συγκεκριμένης γλώσσας για να γίνει αυτό. Βέβαια, στην ΕΕ δεν ακολουθείται η μέθοδος της παράλληλης πολυγλωσσικής σύνταξης (co-drafting), δηλαδή η παράλληλη σύνταξη των σχετικών κειμένων ταυτόχρονα σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ, αλλά αντίθετα τα κείμενα συντάσσονται σε πρώτο χρόνο στην αγγλική ή στη γαλλική γλώσσα και έπειτα γίνεται η μετάφρασή τους σε όλες τις υπόλοιπες επίσημες γλώσσες της ΕΕ (Κριμπάς, 2017: 54-55). Ωστόσο, υπογραμμίζεται πως σε αυτήν την περίπτωση δεν μιλάμε ακριβώς για πρωτότυπο κείμενο στα αγγλικά και μεταφράσεις αυτού στις υπόλοιπες γλώσσες – με την έννοια πως οι μεταφράσεις μπορεί να θεωρηθούν υποδεέστερες του πρωτοτύπου – παρά μιλάμε για εκδοχές του αρχικού κειμένου, άρα όλες αυτές οι εκδοχές είναι εξίσου πρωτότυπα κείμενα (Sosoni, 2012: 84-85).

Όσον αφορά τις διαδικασίες μετάφρασης των νομικών κειμένων εντός ΕΕ, υπάρχουν πολύ συγκεκριμένες νόρμες τόσο για τη σύνταξη όσο και για τη μετάφραση των κειμένων που οι συντάκτες και οι μεταφραστές οφείλουν να σεβαστούν (Λουπάκη, 2005: 62-68). Στόχος όλων είναι η εξεύρεση συμφωνίας, πράγμα που σημαίνει πως είναι απαραίτητο να χρησιμοποιηθούν τα εθνικά δίκαια ως βάση – εξάλλου με αυτά θα πρέπει σε δεύτερο χρόνο να εναρμονιστεί η ευρωπαϊκή νομοθεσία – από την άλλη ωστόσο η γεινίαση με ένα δεδομένο δικαιοσύστημα ή νομοθεσία δεν μπορεί να είναι μεγάλη καθώς, όλα πρέπει να γίνονται κατανοητά από όλους (European Commission, 2010: 1-5). Έτσι, οι συντάκτες έχουν μια τάση προς την καθολικότητα αφενός και αφετέρου επιδιώκουν τη μεγαλύτερη δυνατή τυποποίηση στα κείμενα (Λουπάκη, 2005: 66-67). Αναλυτικά, ακριβώς επειδή τα κείμενα οφείλουν να είναι παράλληλα μεταξύ τους, οι μεταφραστές προσκολλώνται στη σύνταξη και στους τρόπους του «πρωτοτύπου» αγγλικού κειμένου. Η ομοιότητα μεταξύ τους είναι επιβεβλημένη, για αυτόν το λόγο συχνά ακολουθείται ο δρόμος της κατά λέξη μετάφρασης, με αποτέλεσμα τις συχνές ασυνταξίες, τις γλωσσικές παρεμβολές από την αγγλική εκδοχή και την «παραβίαση» της φυσικότητας της «γλώσσας-στόχου» (Λουπάκη, 2005: 65-69).

Είναι χρήσιμο μάλιστα να έχουμε υπόψη τη μακρά διαδικασία μετάφρασης των κειμένων εντός της ΕΕ· η μετάφραση της αρχικής εκδοχής εννοείται πως δεν γίνεται από έναν μόνο μεταφραστή, δεν πραγματοποιείται εντός μίας ημέρας και φυσικά, περνά από πολλαπλά στάδια ελέγχου, αξιολόγησης, διορθώσεων και επιμέλειας προτού οριστικοποιηθεί (Sosoni, 2012: 80-85 και European Commission, 2010: 18-44). Αυτός ο παράγοντας συμβάλλει σημαντικά στην ποιότητα του μεταφράσματος και τελικά παρέχει μεγαλύτερη «εξουσία» στους επιμελητές των νομικών κειμένων παρά στους μεταφραστές τους, στόχος των οποίων είναι η εγκυρότητα του κειμένου με βάση τις ευρωπαϊκές οδηγίες, παρά η φυσικότητα του λόγου (Λουπάκη, 2005: 66).

Στην περίπτωση που τα αγγλικά παίζουν το ρόλο της γλώσσας-πηγής, οι «αγγλισμοί» κυριαρχούν στις υπόλοιπες γλωσσικές εκδοχές, είτε σε λεξικό είτε σε συντακτικό επίπεδο· σημειωτέον, βέβαια, πως όλοι όσοι εργάζονται εντός της πολυγλωσσικής ΕΕ είναι και οι ίδιοι πολύγλωσσοι ή αναγκάζονται να γίνουν και μάλιστα μεγάλο μέρος τους δεν έχει ως μητρική γλώσσα την αγγλική. Αυτή η συνθήκη αναμφίβολα επηρεάζει την ποιότητα των νομικών κειμένων και την υφή τους και καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την Ευρώλεκτο, τόσο σε προφορικό όσο και σε γραπτό επίπεδο (Λουπάκη, 2005: 69-72). Συνεπώς, ακόμα και αν παρατηρούνται αποκλίσεις ή αδόκιμα στοιχεία στις γλωσσικές εκδοχές των νομικών κειμένων, χάριν της τυποποίησης που προκρίνεται από την ΕΕ αυτά παραβλέπονται ή ακόμα και προτείνονται ως σωστότερα.

Πολλά από τα χαρακτηριστικά της Ευρωλέκτου (βλ. επόμενη υποενότητα), και κατ' επέκταση της νομικής ορολογίας της ΕΕ, δικαιολογούνται αν λάβει κανείς υπόψη του την ιδέα της εναρμόνισης του δικαίου εντός ΕΕ αλλά και τις ανωτέρω συνθήκες σύνταξης και μετάφρασης των νομικών κειμένων. Λόγου χάρι, η τάση των λειτουργών της ΕΕ για γενίκευση ή για χρήση νεολογισμών ή και νέων όρων στο νομικό περιβάλλον της ΕΕ είναι άμεση συνέπεια της εναρμόνισης δικαίων (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 54-58). Στις επόμενες ενότητες του κεφαλαίου θα αναλυθούν εκτενέστερα αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ευρωλέκτου και της ευρωπαϊκής νομικής ορολογίας.

3.2 Ευρώλεκτος: Η γλώσσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα χαρακτηριστικά της

Στην παρούσα ενότητα θα ασχοληθούμε με τον ορισμό της γλώσσας που χρησιμοποιείται στην ΕΕ για τα νομικά κείμενα, με τους όρους που εκείνη πρέπει να τηρήσει και τους στόχους που θέλει να εξυπηρετήσει, καθώς και με τα διαγλωσσικά χαρακτηριστικά της που την κάνουν να ξεχωρίζει από τις εθνικές νομικές γλώσσες και ορολογίες των κρατών μελών.

Ευρέως στη βιβλιογραφία έχει γίνει λόγος για την ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης υφολογικής και γλωσσικής ποικιλίας ή διαλέκτου εντός της ΕΕ. Άλλοι την ονομάζουν Eurolecte (Goffin, 1990 από Λουπάκη, 2005: 56-57), άλλοι Eurospeak (Wagner, Bech και Martinez, 2002, από Λουπάκη, 2005: 60-62), άλλοι την θεωρούν ως ένα ξεχωριστό ευρω-ιδίωμα, στα αγγλικά euro-jargon (Trosborg, 1997 από Λουπάκη, 2005: 62-63). Σε κάθε περίπτωση, η Ευρώλεκτος δημιουργήθηκε για να αντικατοπτρίζει τα πολιτικά και νομοθετικά επιτεύγματα της ΕΕ, τόσο σε επίπεδο ορολογίας, όσο και σε επίπεδο ομιλίας (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 54-58). Όπως κάθε γλωσσική ποικιλία εκφράζει το χαρακτήρα αυτών που την χρησιμοποιούν, έτσι και η Ευρώλεκτος στηρίζεται και διαμορφώνεται με βάση τις γενικές αρχές που προκρίνονται από την ΕΕ και από τις ανάγκες που αυτές δημιουργούν. Μιλάμε λοιπόν για ένα πολυκουλτουραλιστικό και πολυγλωσσικό περιβάλλον εντός του οποίου είναι απαραίτητη η σαφήνεια στις διατυπώσεις και η ασφάλεια δικαίου (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 54-58).

Πώς μπορεί να γίνει αυτό όμως; Διαβάζουμε στο άρθρο της Bednároná-Giboná (2016: 2-4) περί υβριδικών κειμένων στην ΕΕ. Ως υβριδικά κείμενα, σε αντιδιαστολή με τον ορισμό των υβριδικών κειμένων στη λογοτεχνία (Λουπάκη, 2005: 63), ορίζονται τα κείμενα εκείνα που, δεχόμενα επιρροές από πολλές διαφορετικές πολιτισμικές πηγές, κατέχουν ιδιόμορφα χαρακτηριστικά που μπορεί ακόμα να μοιάζουν ξένα στη γλώσσα-στόχο (Trosborg, 1997: 62-63). Αυτά τα κείμενα, κατά την ίδια (1997 από Λουπάκη, 2005: 63-64), «παράγονται σε μια υπερεθνική, πολυπολιτισμική γλωσσική κοινότητα, στην οποία δεν υπάρχει γλωσσικά ουδέτερο έδαφος». Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορούν να εντοπιστούν τόσο στη μακροδομή (σύνταξη, ύφος) όσο και στη μικροδομή του κειμένου (ορολογία), και πολλές φορές αντιβαίνουν στις συμβάσεις της γλώσσας-στόχου (Bednároná-Giboná, 2016: 2-14). Εννοείται πως μιλάμε για κείμενα ως προϊόντα μετάφρασης, αν και στο πλαίσιο της ΕΕ δεν είναι ακριβώς ξεκάθαρο αν μπορούμε να μιλάμε για μετάφραση. Σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΕ, όλα τα νομικά κείμενα σε όλες τις γλώσσες των κρατών μελών έχουν τη ίδια ισχύ, θεωρούνται όλα τους πρωτότυπα και όχι μεταφράσεις ενός πρωτότυπου (Sosoni, 2012: 77-78).

Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά της, η Ευρώλεκτος περνά σαφώς από τα φίλτρα των εθνικών γλωσσών αλλά επηρεάζεται σημαντικά και από την επιρροή που δέχεται το Ευρωπαϊκό δίκαιο από τα εθνικά δίκαια (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 54-58). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να παρουσιάζει στοιχεία από αυτές τις πηγές της αφενός, αφετέρου να αποτελεί κάτι καινούριο, κάτι που ξεπερνά το ό,τι εθνικό (Sosoni, 2012: 77-80) και ταυτόχρονα να βρίσκεται ανάμεσά τους για να επιτρέπει την επικοινωνία τους (Bednároná-

Gibonά, 2016: 2-4). Βέβαια, παρόλο που βασική οδηγία όσον αφορά την γλώσσα της ΕΕ είναι η όσο το δυνατόν πιο απλή χρήση μορφών, τελικά μάλλον επιτυγχάνεται το αντίθετο, καθώς μέσα στο πολυγλωσσικό περιβάλλον της ΕΕ, οι γλωσσολογικές και πολιτισμικές συμβάσεις αναμειγνύονται και περνούν οι μεν μέσα από τα φίλτρα των δε εναλλάξ» (Schäffner and Adab qtd. in McAuliffe, 2011 από Bednáronά-Gibonά, 2016: 3)¹⁶.

Είπαμε παραπάνω πως τα ασυνήθιστα στοιχεία της Ευρωγλώσσας εντοπίζονται τόσο στην ορολογία όσο και στη σύνταξη και το ύφος. Όσον αφορά το πρώτο, πράγματι, η Ευρωγλώσσα, έχοντας ως στόχο της να γενικεύσει όσο το δυνατόν περισσότερο για να καλύψει όλες τις εθνικές παραλλαγές ενός ζητήματος (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 54-58) και επίσης, ως γλώσσα γεννημένη μέσα στο κλίμα του πανευρωπαϊσμού, δημιουργεί συχνά νεολογισμούς και διαφοροποιείται από την ορολογία που χρησιμοποιεί η αντίστοιχη εθνική νομική γλώσσα (Bednáronά-Gibonά, 2016: 6-8).

Όσον αφορά τη σύνταξη και το ύφος, εκεί πάλι συναντάμε ένα παράδοξο: Παρόλο που δεν νοούνται πρωτότυπα και μεταφράσματα αλλά εκδοχές— πράγμα που, σύμφωνα με τη Sosoni (2012: 80-85), οφείλεται στις μακρές διαδικασίες της ΕΕ, καθώς η σύνταξη προσχεδίων για τα κείμενα είναι τόσο μεγάλη, που τελικά τα όρια μεταξύ του πρωτότυπου και του μεταφράσματος είναι πολύ θολά – τα ευρωπαϊκά νομικά κείμενα προσπαθούν να ακολουθήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τις συμβάσεις επιφανειακής δομής του «πρωτότυπου» (Sosoni, 2012: 84-85) το οποίο συνήθως, όπως είπαμε είναι γραμμένο στην αγγλική ή τη γαλλική γλώσσα (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 57-58). Αυτό το πρώτο παράδοξο οδηγεί με τη σειρά του σε μια καινούρια αντίφαση, αφού από τη μία η ΕΕ προκρίνει την απλότητα στην έκφραση και την απόλυτη σαφήνεια, όμως από την άλλη το αποτέλεσμα δεν ικανοποιεί αυτά τα κριτήρια αφού τελικά παράγονται συνειδητά από τους μεταφραστές δομές που δεν συμβαδίζουν με τη φυσικότητα της γλώσσας-στόχος (Trosborg, 1997 από Bednáronά-Gibonά, 2016: 2-3).

Στις επόμενες δύο υποενότητες θα γίνει σύντομη αναφορά στα χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν η αγγλική και η ελληνική νομική γλώσσα αυτή τη φορά εντός της ΕΕ και σε τι διαφοροποιούνται ή ως προς τι ομοιάζουν με τις αντίστοιχες εθνικές τους ποικιλίες.

3.2.1 Η αγγλική νομική γλώσσα και ορολογία στην ΕΕ

Όπως διαβάζουμε στη Λουπάκη (2005: 69-72), αυτό που πρέπει να έχουμε υπόψη μας για τα «Ευρω-Αγγλικά» είναι πως κυρίως αυτά χρησιμοποιούνται από μη φυσικούς ομιλητές

¹⁶ Από Bednáronά-Gibonά, 2016, μεταφρασμένο από τη γράφουσα.

της γλώσσας. Είναι λοιπόν δικαιολογημένο να επηρεάζονται κατά την ομιλία και/ή τη γραφή τους από τις συμβάσεις της δικής τους γλώσσας και το πολυγλωσσικό περιβάλλον της ΕΕ βοηθά σημαντικά σε αυτή τη «μείξη». Συγκεκριμένα, πολλοί μελετητές έχουν παρατηρήσει σημαντική επιρροή των γαλλικών και εν γένει των λατινογενών γλωσσών στην αγγλική, με την εμφάνιση νέο-όρων ή το «ντύσιμο» γαλλικών λέξεων με αγγλικό ένδυμα ή το ακριβώς αντίστροφο (Λουπάκη, 2005: 69-76). Μια ομοιότητα των ευρω-αγγλικών με τη νομική γλώσσα των αγγλικών εκτός ΕΕ, είναι φυσικά ο μακροπερίοδος λόγος και οι πολύπλοκες συντάξεις (Λουπάκη, 2005: 69-76). Επίσης, σύμφωνα με τη Giampieri (2016: 429-431), μπορεί σε μεγάλο βαθμό οι λατινισμοί να έχουν αντικατασταθεί από άλλες μορφές και να έχουν περιοριστεί αισθητά οι περιπτώσεις επαναλήψεις και ονοματοποιήσεις, ωστόσο οι τάσεις αρχαϊσμού παραμένουν το ίδιο ισχυρές, με εξαίρεση ίσως τη Συνθήκη της Λισαβόνας και το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Επίσης, παραμένουν τα στοιχεία της απρόσωπης σύνταξης, της χρήσης στερεότυπων εκφράσεων και της γενικολογίας (Λουπάκη, 2005: 69-76).

3.2.2 Η ΝΕ νομική γλώσσα και ορολογία στην ΕΕ

Και στα Ευρω-Ελληνικά, αν μπορούμε να παραφράσουμε τον όρο της Λουπάκη για την αγγλική γλώσσα στην ΕΕ, παρατηρείται το πρόβλημα που παρουσίαζαν τα ελληνικά στη νομική γλώσσα: οι «πληγές» από το γλωσσικό ζήτημα. Ιδίως τα πρώτα χρόνια της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ, οπότε τα πράγματα στο τοπίο της γλώσσας δεν είχαν ξεκαθαρίσει πλήρως, η διφυΐα των ελληνικών στο νομικό λόγο προκαλούσε πολλά προβλήματα κυρίως στο κομμάτι της σαφήνειας και της απλότητας. Δυσκόλευε αρκετά το έργο της εναρμόνισης δικαίων (Λουπάκη, 2005: 77-82). Και εδώ, ακολουθείται το πρότυπο της απρόσωπης σύνταξης, που επιβάλλεται ούτως ή άλλως και από την υφή της νομικής γλώσσας εν γένει, του μακροπεριόδου λόγου, της ονοματοποίησης και της χρήσης ρημάτων που συντάσσονται με γενική, χρήσης σχήματος του υπερβατού και της παθητικής φωνής (Λουπάκη 2005, Κουτσιβίτης, 1986: 80-82). Ένα στοιχείο μορφολογίας πολύ χαρακτηριστικό για την ελληνική νομική γλώσσα στην ΕΕ είναι, ακόμη, η χρήση πληθυντικού για έννοιες που συνήθως χρησιμοποιούνται στον ενικό (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 56). Σε σημασιολογικό επίπεδο, οι στερεότυπες εκφράσεις και η προτίμηση στην κατά λέξη μετάφραση επικρατούν, πράγμα που δικαιολογείται και από τις οδηγίες της ΕΕ περί τήρησης των συμβάσεων του κειμένου-πηγής αλλά και από την υφή της νομικής γλώσσας (Λουπάκη, 2005: 79-82). Επίσης, για την ικανοποίηση του κριτηρίου περί ακρίβειας, λακωνικότητας και γενίκευσης, παρουσιάζεται και έντονη ουσιαστικοποίηση στον λόγο (Κουτσιβίτης, 1986 από Λουπάκη, 2005: 80-82).

Σε γενικές γραμμές, πράγματι η κάθε εθνική νομική γλώσσα καταλήγει να είναι πιο απλή σε σχέση με αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρόλη την τάση και επιμονή για απλοποίηση και σαφήνεια, ειδικά όταν μιλάμε για τα Ελληνικά (Βαλεοντής και Κριμπάς, 2014: 54-58). Όλα τα παραπάνω φαινόμενα αποτελούν απόρροια τόσο του είδους του λόγου (νομικός λόγος), που οφείλει να είναι λακωνικός και επίσημος, του περιβάλλοντος και των συνθηκών που επικρατούν στην πολυπολιτισμική και πολύγλωσση ΕΕ όσο και απόρροια των επιλογών των μεταφραστών της ΕΕ, οι οποίοι κάθε άλλο παρά επιλογές έχουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Μεθοδολογία της Έρευνας

Σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί ο εντοπισμός και η διόρθωση των μεταφραστικών λαθών του κειμένου εργασίας, δηλαδή του κειμένου της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση που υπογράφηκε το 1992 στο Μάαστριχτ. Το εν λόγω κείμενο μπορεί κανείς να το εντοπίσει σε όλες τις ισοδύναμες γλωσσικές του εκδοχές στην Επίσημη Ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και στα δεδομένα της ιστοσελίδας του EUR-lex.¹⁷ Για την παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκαν οι εκδοχές του στην αγγλική και την ελληνική γλώσσα και συγκεκριμένα, επιχειρήθηκε να εντοπιστούν – ξεκινώντας από την αγγλική και καταλήγοντας στην ελληνική εκδοχή – τα μεταφραστικά λάθη του κειμένου, εστιάζοντας κυρίως στα λάθη που αφορούν τη νομική ορολογία και τη νομική γλώσσα.

Ο χαρακτήρας λοιπόν του ερευνητικού μέρους είναι αφενός περιγραφικός, μιας και εντοπίζονται τα λάθη και αιτιολογούνται καταλλήλως, αφετέρου και κανονιστικός, αφού προτείνονται οι κατάλληλες διορθώσεις ως λύσεις για τα προβληματικά σημεία του κειμένου. Για την αξιολόγηση του κειμένου εργασίας επιλέχθηκε το περιγραφικό αξιολογικό μοντέλο του *Institute of Linguists* (IoL) της Μεγάλης Βρετανίας (Saridakis - Kazantinou, 2016: 37-38). Με βάση αυτό το μοντέλο, τα μεταφραστικά λάθη κωδικοποιούνται σε οκτώ βασικούς δείκτες, οι οποίοι συχνά συνεμφανίζονται. Αυτοί είναι οι εξής: DEC, για λάθη που έχουν να κάνουν με εσφαλμένη αποκωδικοποίηση του νοήματος του ΚΠ, ENC, για λάθη που σχετίζονται με προβληματική εκφορά λόγου και επανέκφραση στο ΚΣ, REG, για λάθη στο επίπεδο του λόγου κατά τη θεωρία του Halliday (1994 από Munday, 2002: 150-152), GR, για γραμματικά ή/και συντακτικά λάθη στο ΚΣ, TERM, για λάθη ή ανεπάρκειες στο κομμάτι της ορολογίας ή της λεξιλογικής επιλογής γενικότερα, SYSTINT και LEXINT, για τα λάθη που οφείλονται στο φαινόμενο της παρεμβολής, συντακτικής και λεξιλογικής αντίστοιχα, και τέλος, STAND, για περιπτώσεις λαθών που οφείλονται στο φαινόμενο της τυποποίησης.

Με βάση αυτήν την κωδικοποίηση αξιολογήθηκε μεταφραστικά το κείμενο της Συνθήκης, λαμβάνοντας υπόψη πάντοτε την ιδιαιτερότητα του εν λόγω κειμένου ως κοινοτικού, όσον αφορά τα ιδιαίτερα στοιχεία που εμφανίζονται στη νομική γλώσσα και ορολογία εντός ΕΕ.

Αναλυτικά, η επεξεργασία του κειμένου πραγματοποιήθηκε σε τρία στάδια ανάγνωσης. Κατά την πρώτη ανάγνωση, συγκεντρώθηκαν όλοι οι νομικοί όροι του κειμένου και

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-EL/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EL> Ημερομηνία πρόσβασης: 25 Ιουνίου και εξής.

εξετάστηκε το σε πόσους από αυτούς εντοπίζεται λάθος τύπου TERM. Η κρίση για το αν υπάρχει λάθος ή όχι καθορίστηκε από το αν χρησιμοποιείται λανθασμένος όρος για την απόδοση στα ελληνικά, από το αν ο όρος που επιλέχθηκε είναι κατά τι ευρύτερος ή ειδικότερος σημασιολογικά από τον αντίστοιχο στην αγγλική εκδοχή κ.λπ. Ως λάθη τύπου TERM χαρακτηρίστηκαν και οι περιπτώσεις λέξεων και όχι απαραίτητα όρων των οποίων η επιλογή δεν ήταν εύστοχη ή κατάλληλη. Κατά τη δεύτερη ανάγνωση, εντοπίστηκαν όλα εκείνα τα σημεία του κειμένου όπου χρησιμοποιούνται εκφράσεις ή τρόποι της νομικής γλώσσας. Εδώ εξετάστηκε το κατά πόσο παρουσιάζονται φαινόμενα τυποποίησης ή παρεμβολής – κωδικοποιώντας ανάλογα το λάθος ως SYSTINT, LEXINT ή STAND – ή ακόμα και το κατά πόσο οι μεταφραστικές επιλογές ταιριάζουν στο επίπεδο του νομικού λόγου ή όχι (λάθη τύπου REG). Σε μια τρίτη ανάγνωση, εντοπίστηκαν όλα τα λάθη, που υπάρχουν στη μορφολογία και τη σύνταξη του κειμένου της ελληνικής εκδοχής. Ως μεταφραστικά λάθη εδώ αναγνωρίζονται εκείνα που αφορούν τη μορφολογία ή το συντακτικό της Ελληνικής, μεταφραστικές επιλογές που δεν σέβονται τη φυσικότητα στη ροή του λόγου και κατ' επέκταση μπορούν να δυσχεράνουν την εξαγωγή του νοήματος, ή ακόμα και περιπτώσεις παρεμβολής ή τυποποίησης που δεν σχετίζονται με τη νομική γλώσσα ή ορολογία, αλλά με τον ρέοντα λόγο.

Όλα αυτά τα λάθη συγκεντρώθηκαν, χαρακτηρίστηκαν ως προς το είδος τους και καταγράφηκαν σε μορφή πίνακα (Πίνακας 1). Ο πίνακας επιμέλειας αποτελείται από τρεις στήλες· στη πρώτη στήλη δίνεται το τμήμα λόγου από την αγγλική εκδοχή, στη δεύτερη στήλη περιέχεται η μετάφρασή του στα ελληνικά και, τέλος, στην τρίτη στήλη παρέχονται οι απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με το είδος του λάθους που εντοπίστηκε, σύντομος σχολιασμός αλλά και διόρθωση του προβληματικού σημείου από τη γράφουσα. Είναι σημαντικό να ειπωθεί εδώ πως αν κάποιο μεταφραστικό λάθος συναντάται παραπάνω από μία φορά εντός του κειμένου εργασίας δεν αναφέρεται ξανά στον πίνακα επιμέλειας· για λόγους οικονομίας και πρακτικότητας, εννοείται πως ο σχολιασμός και η διόρθωσή του είναι ίδια κάθε φορά και δεν εξετάζεται εκ νέου στον Πίνακα.

Για την παρούσα εργασία επιλέχθηκε να γίνει επεξεργασία μόνο των μεταφραστικών λαθών. Ωστόσο, κατ' εξαίρεση, επιλέχθηκαν αντιπροσωπευτικώς ορισμένα σημεία του κειμένου όπου παρουσιάζονται μεταφραστικές αποκλίσεις από το αγγλικό κείμενο.¹⁸ Τα παραδείγματα αυτά είναι κατά πολύ λιγότερα από τα μεταφραστικά λάθη και αναφέρονται

¹⁸ Σχετικά με τον ορισμό των εννοιών «μεταφραστική απόκλιση» και «μεταφραστικό λάθος», βλ. ενότητα 2, κεφάλαιο 2.2, σελ. 14 της παρούσας εργασίας.

δειγματοληπτικώς, με βάση τη σπουδαιότητά τους κατά τη γράφουσα. Για τα εν λόγω παραδείγματα αποκλίσεων δεν προτείνεται διόρθωση αλλά εναλλακτική πρόταση.

Στον Πίνακα 2 του ερευνητικού μέρους, παρέχεται ο αριθμός των λαθών που εντοπίζονται στο κείμενο ανάλογα με το είδος τους. Στην περίπτωση όπου συνυπάρχουν διαφορετικά είδη λαθών σε κάποιο παράδειγμα (πχ. TERM και GR), γράφεται πρώτο αυτό που υπερισχύει και/ή οδήγησε στο να υπάρξει το επόμενο του. Για παράδειγμα, αν ένα λάθος χαρακτηριστεί ως ENC + GR σημαίνει πως κατά κύριο λόγο αποτελεί λάθος επανακωδικοποίησης το οποίο οδήγησε και σε λάθος στη σύνταξη ή τη μορφολογία, ή το αντίστροφο αν έχουμε GR + ENC. Με βάση αυτά τα στοιχεία του ερευνητικού μέρους της εργασίας, επιχειρείται η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με αυτά τα μεταφραστικά λάθη. Συγκεκριμένα, εξετάζεται το ποιες κατηγορίες λαθών εμφανίζονται περισσότερες ή λιγότερες φορές στο κείμενο, για ποιους λόγους συμβαίνει αυτό και αν δικαιολογείται με κάποιον τρόπο.

Ένα ζήτημα που εντοπίστηκε κατά την εκπόνηση του ερευνητικού μέρους αλλά συνειδητά δεν συμπεριλήφθηκε στους ανωτέρω πίνακες είναι αυτό της μεταφραστικής συνέπειας. Πράγματι, σε πολλά σημεία του κειμένου εργασίας, παρατηρήθηκε πως ο/οι μεταφραστής/ές δεν πραγματοποιεί/ούν τις ίδιες επιλογές είτε σε μορφολογικό είτε σε λεξικολογικό επίπεδο. Για παράδειγμα, το πιο συχνό φαινόμενο ασυνέπειας αφορούσε τις διαφορετικές επιλογές των μεταφραστών σχετικά με τις καταλήξεις ουσιαστικών και επιρρημάτων σύμφωνα με τη δημοτική και σύμφωνα με την καθαρεύουσα (συνύπαρξη καταλήξεων και σε –α και σε –ως για τα επιρρήματα, χρήση και της κατάληξης –ης και –εως για την γενική ενικού των θηλυκών ουσιαστικών). Παρόλο που το ζήτημα της συνέπειας θεωρείται από τα βασικά προαπαιτούμενα κατά τη μεταφραστική διαδικασία, συνειδητά δεν συμπεριλήφθηκε στην παρούσα εργασία, καθώς δεν θεωρείται ακριβώς μεταφραστικό λάθος και συγκεκριμένα, δεν μπορεί να κατηγοριοποιηθεί βάσει της κωδικοποίησης που επιλέχθηκε για την παρούσα εργασία. Ωστόσο, συζητείται κάπως αναλυτικότερα στο κεφάλαιο «προεκτάσεις της έρευνας» (κεφάλαιο 6, ενότητα 6.2) και προτείνεται προς εξέταση από κοινού με τις μεταφραστικές αποκλίσεις του κειμένου εργασίας.

Σημειωτέον, τέλος, πως για κάθε «κωδικό» χρησιμοποιείται διαφορετικό χρώμα επισήμανσης κειμένου. Για λάθη τύπου DEC χρησιμοποιείται κόκκινο χρώμα, για τα TERM κίτρινο, για τα REG μωβ, για τα SYSTINT χακί, για τα LEXINT ανοιχτό πράσινο, για τα ENC ροζ και για τα GR μπλε χρώμα. Στο ερευνητικό μέρος επισημαίνεται με το κατάλληλο χρώμα τόσο το αγγλικό όσο και το ελληνικό κείμενο στο σημείο που εντοπίζεται ακριβώς το μεταφραστικό λάθος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 Πίνακας Επιμέλειας Συνθήκης για την ΕΕ

Με το παρόν κεφάλαιο ξεκινά το ερευνητικό μέρος της διπλωματικής εργασίας. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, συνεξετάζονται και συγκρίνονται η αγγλική και η ελληνική εκδοχή του κειμένου της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και εντοπίζονται τα μεταφραστικά λάθη με βάση το περιγραφικό αξιολογικό μοντέλο του *Institute of Linguists* (IoL) της Μεγάλης Βρετανίας (Saridakis - Kazantinou, 2016: 37-38). Ο παρακάτω Πίνακας επιμέλειας αποτελείται από τρεις στήλες: στην πρώτη στήλη δίνεται το τμήμα λόγου από την αγγλική εκδοχή, στη δεύτερη στήλη δίνεται η μετάφρασή του στα ελληνικά, όπως αυτή έχει αναρτηθεί στο EUR-Lex, και, τέλος, στην τρίτη στήλη περιέχονται οι απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με το είδος του λάθους που εντοπίστηκε, σύντομος σχολιασμός ενώ περιλαμβάνεται, τέλος, διόρθωση από τη γράφουσα.

RESOLVED to mark a new stage in the process of European integration undertaken with the establishment of the European Communities	ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΙ να προχωρήσουν σε ένα νέο στάδιο της διαδικασίας προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση που άρχισε με τη δημιουργία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	TERM Πρόταση: ίδρυση
DESIRING to enhance further the democratic and efficient functioning of the institutions so as to enable them better to carry out, within a single institutional framework, the tasks entrusted to them	ΕΠΙΘΥΜΩΝΤΑΣ να ενισχύσουν τη δημοκρατική και αποτελεσματική λειτουργία των οργάνων προκειμένου να τους παράσχουν τη δυνατότητα να διεκπεραιώνουν καλλίτερα τα καθήκοντα που τους έχουν ανατεθεί,	GR Ορθογραφικό λάθος, τουλάχιστον με βάση τη σύγχρονη γλωσσολογική έρευνα. Παραπομπή στο Μπαμπινιώτης, 2014. Διόρθωση: καλύτερα

	μέσα σε ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο	
DETERMINED to promote economic and social progress for their peoples, within the context of the accomplishment of the internal market and of reinforced cohesion and environmental protection, and to implement policies ensuring that advances in economic integration are accompanied by parallel progress in other fields	ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΙ να προωθήσουν την οικονομική και κοινωνική πρόοδο των λαών τους, στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, μιας ενισχυμένης συνοχής, όπως επίσης και της προστασίας του περιβάλλοντος, και να εφαρμόσουν πολιτικές που θα διασφαλίζουν την πρόοδο στον τομέα της οικονομικής ολοκλήρωσης εκ παραλλήλου με την πρόοδο στους άλλους τομείς	TERM Επηρεασμένος από τη βασική σημασία του αγγλικού ρήματος, ο μεταφραστής δεν επέλεξε την κατάλληλη σημασία για την παρούσα περίοδο. Διόρθωση: να ενθαρρύνουν ή να προαγάγουν GR γραμματικό λάθος Διόρθωση: στο πλαίσιο Ωστόσο, όπως είδαμε και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, η χρήση πληθυντικού για έννοιες που στο πρωτότυπο εκφέρονται σε ενικό αριθμό είναι χαρακτηριστικό στοιχείο της ελληνικής ευρώ – γλώσσας (βλ. κεφάλαιο 3).
RESOLVED to establish a citizenship common to nationals of their countries	ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΙ να θεσπίσουν μια κοινή ιθαγένεια για τους υπηκόους των χωρών τους	GR Τυπογραφικό λάθος Διόρθωση: υπηκόους
RESOLVED to implement a common foreign and security policy including the eventual framing of a	ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΙ να εφαρμόσουν μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, που συμπεριλαμβάνει την εν	ENC Έχει παραλειφθεί η αντωνυμία, με αποτέλεσμα την ασάφεια στο μετάφρασμα. Δεν ενισχύεται η

<p>common defense policy, which might in time lead to a common defense, thereby reinforcing the European identity and its independence in order to promote peace, security and progress in Europe and in the world,</p>	<p>καιρώ διαμόρφωση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί, σε δεδομένη στιγμή, να οδηγήσει σε κοινή άμυνα, ενισχύοντας έτσι την ευρωπαϊκή ταυτότητα και ανεξαρτησία για την προαγωγή της ειρήνης, της ασφάλειας και της προόδου στην Ευρώπη και ανά την υφήλιο</p>	<p>ανεξαρτησία ως έννοια αλλά η ανεξαρτησία της Ευρωπαϊκής ταυτότητας. Διόρθωση: ..και την ανεξαρτησία της για την προαγωγή...</p>
<p>REAFFIRMING their objective to facilitate the free movement of persons, while ensuring the safety and security of their peoples, by including provisions on justice and home affairs in this Treaty</p>	<p>ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΝΟΝΤΑΣ τον στόχο τους να διευκολύνουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα την ασφάλεια και την προστασία των λαών τους, με την προσθήκη, στην παρούσα συνθήκη, διατάξεων περί δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων</p>	<p>TERM + ENC Το «ensure» μεταφράζεται ως «εξασφαλίζω». Κατανοήθηκε το περιεχόμενο της περιόδου του πρωτότυπου, αλλά δεν εκφράστηκε σωστά, παραλλάσσοντας το νόημα. Διόρθωση: εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την προστασία και την ασφάλεια.. (αλλαγή της σειράς των αντικειμένων του ρήματος καθώς το ρήμα και το ουσιαστικό «ασφάλεια» έχουν την ίδια ρίζα).</p>
<p>IN VIEW of further steps to be taken in order to advance European integration</p>	<p>ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ σε μεταγενέστερα στάδια από τα οποία πρέπει να διέλθει η ευρωπαϊκή</p>	<p>TERM Το επίθετο «μεταγενέστερος» αναφέρεται περισσότερο στην χρονική διάσταση του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού, ενώ</p>

	ολοκλήρωση ώστε να εξελιχθεί	το «further» σχετίζεται περισσότερο με τα στάδια που μια διαδικασία ακολουθεί. Διόρθωση: σε επόμενα στάδια, σε ένα δεύτερο στάδιο
By this Treaty, the High Contracting Parties establish among themselves a European Union , hereinafter called the Union	Με την παρούσα συνθήκη, τα Υψηλά Συμβαλλόμενα μέρη ιδρύουν μεταξύ τους μία Ευρωπαϊκή Ένωση , εφεξής καλούμενη «Ένωση»	GR Στην πρώτη περίπτωση, υπάρχει γραμματικό λάθος γιατί το αόριστο άρθρο «a» μεταφράζεται με το αριθμητικό «ένας, μία, ένα». Είναι λάθος που επαναλαμβάνεται αρκετές φορές μέσα στο κείμενο της Συνθήκης. Στη δεύτερη περίπτωση, το οριστικό «the» δεν μεταφράζεται καθόλου στο ΚΣ. Διόρθωση: 1) ιδρύουν μεταξύ τους μια (χωρίς να τονίζεται) Ευρωπαϊκή Ένωση ή Ευρωπαϊκή Ένωση 2) «Η Ένωση»
This Treaty marks a new stage in the process of creating an ever closer union among the peoples of Europe, in which decisions are taken as closely as possible to the citizen	Η παρούσα συνθήκη ανοίγει νέα φάση στη διαδικασία μιας διαρκώς στενότερης ένωσης των λαών της Ευρώπης, στην οποία οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες	TERM Δεν υπάρχει φυσικότητα στο μετάφρασμα, αν το ρήμα «mark» μεταφραστεί έτσι. Διόρθωση: σηματοδοτεί μια νέα φάση

<p>The objectives of the Union shall be achieved as provided in this Treaty and in accordance with the conditions and the timetable set out therein while respecting the principle of subsidiarity as defined in Article 3b of the Treaty establishing the European Community.</p>	<p>Οι στόχοι της Ένωσης επιτυγχάνονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας συνθήκης, υπό τους όρους και με το χρονοδιάγραμμα που προβλέπονται σε αυτήν ενώ συγχρόνως τηρείται η αρχή της επικουρικότητας όπως καθορίζεται στο άρθρο 3 Β της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.</p>	<p>GR + ENC</p> <p>Λανθασμένη σύνταξη στο σημείο αυτό.</p> <p>Διόρθωση: υπό τους όρους και με βάση το χρονοδιάγραμμα που..</p> <p>TERM</p> <p>Για τη συγκεκριμένη διατύπωση, στα νομικά κείμενα χρησιμοποιείται το ρήμα ορίζω ή προβλέπω.</p> <p>Διόρθωση: όπως ορίζεται/ όπως προβλέπεται</p>
<p>(p) a contribution to education and training of quality and to the flowering of the cultures of the Member States;</p>	<p>ο) συμβολή σε μία παιδεία και κατάρτιση υψηλού επιπέδου, καθώς και στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών</p>	<p>SYSTINT +GR</p> <p>Παρεμβολή από τη σύνταξη του πρωτότυπου, και GR ξανά για τη χρήση του αριθμητικού</p> <p>Διόρθωση: συμβολή στις/ σε εκπαιδευτικές διαδικασίες (προτιμάται η μετάφραση του «education» ως «εκπαιδευτικές διαδικασίες» και όχι ως «παιδεία» καθώς στα ελληνικά υπάρχει διαφοροποίηση νοηματικής.)</p>
<p>(r) the association of the overseas countries and territories in order to increase trade and promote jointly</p>	<p>ρ) τη σύνδεση με τις υπερπόντιες χώρες και εδάφη, με σκοπό την αύξηση των συναλλαγών και την προώθηση με</p>	<p>GR + DEC</p> <p>Προβληματική εκφορά λόγου και σύνταξης, δίνεται η εντύπωση πως η προσπάθεια καταβάλλεται από την οικονομική και την κοινωνική</p>

<p>economic and social development;</p>	<p>κοινή προσπάθεια της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης</p>	<p>ανάπτυξη. Πρόταση: και την από κοινού προώθηση..</p>
<p>The Commission shall report to the European Parliament, to the Council and to the Economic and Social Committee before 31 December 1993 and then every three years on the application of the provisions of this Part. This report shall take account of the development of the Union.</p>	<p>Η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1993, και κατόπιν κάθε τρία έτη, σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος μέρους. Η έκθεση αυτή λαμβάνει υπόψη την εξέλιξη της Ένωσης.</p>	<p>SYSTINT Σε όλο το απόσπασμα γίνεται κατά λέξη μετάφραση, το μετάφρασμα είναι ακριβής «καθρέφτης» των δομών του ΚΠ. Στο υπογραμμισμένο σημείο, επειδή ο μεταφραστής επιλέγει να ακολουθήσει πιστά τη συντακτική τοποθέτηση των όρων που υπάρχει στα αγγλικά, διαταράσσεται η ροή του λόγου και δεν εξάγεται καθαρά το νόημα με την πρώτη ανάγνωση. Πρόταση: ..και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος μέρους πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1993 και κατόπιν..</p>
<p>On this basis, and without prejudice to the other provisions of this Treaty, the Council, acting unanimously on a proposal from the Commission and after consulting the European Parliament, may adopt provisions</p>	<p>Επ' αυτής της βάσεως, και με την επιφύλαξη των άλλων διατάξεων της παρούσας συνθήκης, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορεί να θεσπίζει</p>	<p>DEC Στο μετάφρασμα έχει μεταφερθεί μόνο η μία έννοια (to add) και λείπει η έννοια της ενίσχυσης. Μάλλον οφείλεται σε απροσεξία ή, σε περίπτωση που είναι σκόπιμο, ο μεταφραστής θεώρησε πως αρκεί η «συμπλήρωση» για την ολοκλήρωση του νοήματος στο δεδομένο σημείο. Διόρθωση: για την ενδυνάμωση της</p>

<p>to strengthen or to add to the rights laid down in this Part,</p>	<p>διατάξεις για τη συμπλήρωση των δικαιωμάτων που προβλέπονται στο παρόν μέρος</p>	<p>ισχύος των δικαιωμάτων ή την προσθήκη στοιχείων σε αυτά</p>
<p>'As soon as this Treaty enters into force, the Council shall, acting in accordance with the procedure referred to in Article 189b and after consulting the Economic and Social Committee, issue directives or make regulations setting out the measures required to bring about, by progressive stages, freedom of movement for workers, as defined in Article 48, in particular:</p>	<p>Αμέσως μόλις αρχίσει να ισχύει η παρούσα συνθήκη, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 189 Β και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, λαμβάνει, με οδηγίες ή κανονισμούς, τα αναγκαία μέτρα για να πραγματοποιηθεί, προοδευτικά, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, όπως ορίζεται στο άρθρο 48, ιδίως:</p>	<p>REG</p> <p>Η μετάφραση εμφανίζει χαμηλότερο register από ό,τι το πρωτότυπο. Η έκφραση ίσως ταιριάζει περισσότερο σε προφορική εκφορά του λόγου.</p> <p>Πρόταση: Άμα τη ισχύι της παρούσας Συνθήκης, Αφ'ης στιγμής η παρούσα συνθήκη ξεκινήσει να ισχύει..</p>
<p>The provisions of Article 73b shall be without prejudice to the application to third countries of any restrictions which exist on 31 December 1993 under national or Community law</p>	<p>Οι διατάξεις του άρθρου 73 Β δεν θίγουν την εφαρμογή, έναντι τρίτων χωρών, τυχόν περιορισμών που ισχύουν στις 31 Δεκεμβρίου 1993 δυνάμει του εθνικού ή του κοινοτικού δικαίου σχετικά με τις κινήσεις κεφαλαίων</p>	<p>GR</p> <p>Εισαγωγή του οριστικού άρθρου</p> <p>Διόρθωση: η εγκατάσταση, η παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ή η εισδοχή τίτλων σε κεφαλαιαγορές.</p>

<p>adopted in respect of the movement of capital to or from third countries involving direct investment - including investment in real estate -, establishment, the provision of financial services or the admission of securities to capital markets.</p>	<p>από ή προς τρίτες χώρες που αφορούν άμεσες επενδύσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται οι επενδύσεις σε ακίνητα, εγκατάσταση, παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ή εισδοχή τίτλων σε κεφαλαιαγορές</p>	
<p>common rules applicable to international transport to or from the territory of a Member State or passing across the territory of one or more Member States</p>	<p>κοινούς κανόνες εφαρμοστέους στις διεθνείς μεταφορές που εκτελούνται από ή προς την επικράτεια ενός κράτους μέλους ή που διέρχονται από την επικράτεια ενός ή περισσότερων κρατών μελών,</p>	<p>GR + DEC</p> <p>Το αγγλικό «applicable» μεταφράζεται ως «εφαρμόσιμος», αυτός που μπορεί να εφαρμοστεί. «Εφαρμοστέος» στα ελληνικά είναι αυτός που πρέπει να εφαρμοστεί. Ο μεταφραστής, γνωρίζοντας σαφώς πως οι εν λόγω κοινοί κανόνες οπωσδήποτε είναι υποχρεωτικοί για όλους, ερμήνευσε ανάλογα και το σημείο αυτό. Ωστόσο, κρίνουμε τη σημασία της λέξης.</p> <p>Διόρθωση: που μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή</p>
<p>any other appropriate provisions.</p>	<p>κάθε άλλη χρήσιμη διάταξη.</p>	<p>TERM + REG</p> <p>Ο μεταφραστής προχωρά σε ερμηνεία στη μετάφραση του συγκεκριμένου επιθέτου, ο όρος είναι πιο ειδικός από ό,τι στο</p>

		<p>αγγλικό. Είναι και λάθος REG γιατί δηλώνεται κρίση σχετικά με τη χρησιμότητα ή όχι των διατάξεων, ενώ δεν συμβαίνει το αντίστοιχο στο αγγλικό ΚΠ.</p> <p>Διόρθωση: σχετική ή κατάλληλη διάταξη</p>
<p>By way of derogation from the procedure provided for in paragraph 1, where the application of provisions concerning the principles of the regulatory system for transport would be liable to have a serious effect on the standard of living and on employment in certain areas and on the operation of transport facilities, they shall be laid down by the Council acting unanimously on a proposal from the Commission, after consulting the European Parliament and the Economic and Social Committee.</p>	<p>Κατά παρέκκλιση από τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 1, το Συμβούλιο θεσπίζει ομοφώνως προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, διατάξεις που αφορούν τις αρχές του καθεστώτος των μεταφορών και των οποιών η εφαρμογή θα ήταν δυνατόν να επηρεάσει σοβαρά το βιοτικό επίπεδο και την απασχόληση σε ορισμένες περιοχές, όπως και την εκμετάλλευση του εξοπλισμού των μεταφορών,</p>	<p>TERM + ENC</p> <p>Βάσει του humantec, το σύμπλοκο «transport facilities» μεταφράζεται ως «μέσα μεταφοράς», η λέξη εξοπλισμός αφορά περισσότερο αντικείμενα χειροπιαστά που μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει.</p> <p>Κατανοήθηκε το περιεχόμενο και η σημασία, δεν κωδικοποιήθηκε σωστά στα ελληνικά.</p> <p>Διόρθωση: ..εκμετάλλευση των μέσων μεταφοράς</p> <p>https://humantec.gr/el/transport-facilities)</p>

<p>The Council, acting in accordance with the procedure referred to in Article 189c, may adopt rules designed to prohibit such discrimination.</p>	<p>Το Συμβούλιο αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 189 Γ, δύναται να λαμβάνει μέτρα για την απαγόρευση των διακρίσεων αυτών.</p>	<p>TERM + REG + ENC</p> <p>Στο πλαίσιο της ΕΕ, η σύμφραση «adopt rules» νοείται ως η θέσπιση κανόνων, σημαίνει κάτι πολύ συγκεκριμένο. Εξάλλου, στο υπόλοιπο του κειμένου, ανεξαρτήτως θέσης ή σύνταξης, η λέξη «rule» μεταφράζεται ως κανόνας.</p> <p>Είναι REG γιατί η μετάφραση γενικεύει τη δράση που περιγράφεται στο ΚΠ (τι μέτρα λαμβάνει; Κανονισμούς ή Οδηγίες λ.χ;)</p> <p>Είναι ENC γιατί έγινε η αποκωδικοποίηση του νοήματος, όμως δεν εκφράστηκε καλά στα ελληνικά.</p> <p>Διόρθωση: θέσπιση κανόνων</p>
<p>that such harmonization is necessary to ensure the establishment and the functioning of the internal market within the time limit laid down in Article 7a`.</p>	<p>στο βαθμό που η εναρμόνιση αυτή είναι αναγκαία για να εξασφαλισθεί η εγκαθίδρυση και η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς μέσα στην προθεσμία του άρθρου 7 Α.»</p>	<p>REG</p> <p>Δεν ταιριάζει υφολογικά με τις συμβάσεις της νομικής γλώσσας.</p> <p>Πρόταση: Εντός της προθεσμίας, εντός των χρονικών ορίων που προβλέπονται...</p>
<p>In the areas referred to in this Article, the Commission shall</p>	<p>Στους τομείς που αναφέρονται στο παρόν άρθρο, η Επιτροπή</p>	<p>TERM + REG</p> <p>Συγκεκριμένη διαδικασία της Επιτροπής, ορίζεται ως διαδικασία</p>

<p>examine any request made by a Member State that it submit a proposal to the Council.</p>	<p>υποχρεούται να εξετάζει οποιοδήποτε αίτημα της υποβληθεί από κράτος μέλος με σκοπό να διαβιβάσει πρόταση στο Συμβούλιο.</p>	<p>υποβολής προτάσεων στο Συμβούλιο (τυποποίηση του συμπλόκου εντός ΕΕ). Διόρθωση: να υποβάλει πρόταση στο Συμβούλιο.</p>
<p>Member States shall conduct their <i>economic policies</i> with a view to contributing to the achievement of the objectives of the Community / Member States shall regard their economic policies as a matter of common concern and shall coordinate them within the Council, in accordance with the provisions of Article 102a.</p>	<p>Τα κράτη μέλη ασκούν την <i>οικονομική τους πολιτική</i> με σκοπό να συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων της Κοινότητας / Τα κράτη μέλη θεωρούν τις οικονομικές τους πολιτικές θέμα κοινού ενδιαφέροντος και τις συντονίζουν στα πλαίσια του Συμβουλίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 102 Α.</p>	<p>LEXINT + TERM Στο πλαίσιο της ίδιας παραγράφου, το «economic policies» έχει μεταφραστεί στα ελληνικά και με ενικό και με πληθυντικό. Λαμβάνουμε ως σωστό τον ενικό, θεωρώντας λεξική παρεμβολή από το ΚΠ την απόδοση του συμπλόκου με πληθυντικό αριθμό. Διόρθωση: την οικονομική τους πολιτική</p>
<p>On the basis of this conclusion, the Council shall, acting by a qualified majority, adopt a recommendation setting out these broad guidelines. The Council shall inform the European</p>	<p>Με βάση τα συμπεράσματα αυτά, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, διατυπώνει σύσταση όπου εκτίθενται αυτοί οι γενικοί προσανατολισμοί. Το Συμβούλιο γνωστοποιεί τη σύστασή του στο</p>	<p>REG Με βάση τον οδηγό «πώς να γράφετε με σαφήνεια» της Επιτροπής, δεν υπάρχει πρόβλημα στο παρόν σημείο, αναφέρεται ίδιο παράδειγμα. Ωστόσο, στα σώματα κειμένων, εμφανίζεται κατά πολύ συχνότερα η σύμφραση «εξέδωσε σύσταση».</p>

Parliament of its recommendation.	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.	
that they risk jeopardizing the proper functioning of economic and monetary union,	ότι ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την καλή λειτουργία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης	REG Ζήτημα διαφοράς στο επίπεδο του λόγου. Διόρθωση: εύρυθμη λειτουργία
as shall the purchase directly from them by the ECB or national central banks of debt instruments.	απαγορεύεται επίσης να αγοράζουν απευθείας χρεώγραφα από τους οργανισμούς ή τους φορείς αυτούς, η ΕΚΤ ή οι εθνικές κεντρικές τράπεζες .	SYSTINT Ο μεταφραστής ακολουθεί τη σειρά του ΚΠ ενώ έχει αλλάξει τη σύνταξη, με αποτέλεσμα τη δύσκολη εκφορά του νοήματος Διόρθωση: αλλαγή της θέσης του υποκειμένου GR Ορθογραφικό λάθος Διόρθωση: Χρεόγραφα
to require the Member State concerned to publish additional information,	να απαιτήσει να δημοσιεύει το εν λόγω κράτος μέλος πρόσθετες πληροφορίες	GR Να δημοσιεύσει
The President of the Council shall inform the European Parliament of the decisions taken	Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου ενημερώνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τις αποφάσεις τις οποίες λαμβάνει .	ENC + GR Δημιουργείται παρανόηση λόγω συντακτικής επιλογής, φαίνεται πως λαμβάνει αποφάσεις ο Πρόεδρος του Συμβουλίου. Διόρθωση: ..για τις ληφθείσες αποφάσεις

<p>The ECB shall have the exclusive right to authorize the issue of bank notes within the Community.</p>	<p>Η ΕΚΤ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει την έκδοση τραπεζογραμμάτων μέσα στην Κοινότητα.</p>	<p>REG</p> <p>Θέμα ύφους, επίπεδο λόγου που δεν ταιριάζει στο επίπεδο που ταιριάζει στο κείμενο μιας Συνθήκης.</p> <p>Διόρθωση: εντός της Κοινότητας, στο πλαίσιο της Κοινότητας</p>
<p>The Economic and Financial Committee shall have the following tasks</p>	<p>Η Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή έχει την εξής αποστολή:</p>	<p>GR</p> <p>Σε πληθυντικό αριθμό, απαριθμούνται στη συνέχεια του κειμένου.</p> <p>Διόρθωση: τις εξής αρμοδιότητες</p>
<p>The Commission shall examine this request and submit its conclusions to the Council without delay.</p>	<p>Η Επιτροπή εξετάζει το αίτημα αυτό και υποβάλλει αμελλητί τα συμπεράσματά της στο Συμβούλιο χωρίς καθυστέρηση.</p>	<p>GR</p> <p>Στο ΚΣ έχει μεταφραστεί δύο φορές το «without delay», ως «αμελλητί» και ως «χωρίς καθυστέρηση».</p> <p>Διόρθωση: διατήρηση μίας από τις δύο επιλογές</p>
<p>adopt, if necessary, with a view to permitting the assessment provided for in subparagraph (b), multiannual programmes intended to ensure the lasting convergence necessary for the achievement of economic and</p>	<p>θεσπίζει, εν ανάγκη, προκειμένου να επιτρέψει την αξιολόγηση που προβλέπεται από το εδάφιο β), πολυετή προγράμματα που έχουν ως στόχο να εξασφαλίσουν τη διαρκή σύγκλιση που είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση της οικονομικής και</p>	<p>TERM + REG</p> <p>Η διαδικασία της εξυγίανσης προϋποθέτει πως τα δημόσια οικονομικά δεν βρίσκονται στα κατάλληλα επίπεδα, κάτι που δεν προσδιορίζεται στο ΚΠ. Το επίθετο «sound» αναφέρεται μόνο στην κατάσταση που θα πρέπει τα δημόσια οικονομικά – ιδανικά - να έχουν και στην διατήρηση αυτής της κατάστασης.</p> <p>Διόρθωση: ύπαρξη υγιών δημόσιων</p>

<p>monetary union, in particular with regard to price stability and sound public finances</p>	<p>νομισματικής ένωσης, ιδίως όσον αφορά τη σταθερότητα των τιμών και την εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών.</p>	<p>οικονομικών</p>
<p>and measures to protect trade such as those to be taken in the event of dumping or subsidies.</p>	<p>και τα μέτρα εμπορικής άμυνας, συμπεριλαμβανομένων όσων λαμβάνονται σε περιπτώσεις ντάμπινγκ και επιδοτήσεων.</p>	<p>LEXINT</p> <p>Παρεμβολή σε λεξικό επίπεδο, σε μορφή εκτύπου.</p> <p>Έχει ωστόσο τυποποιηθεί πλήρως στην ελληνική γλώσσα, η ελληνική μετάφραση είναι «αθέμιτος ανταγωνισμός».</p> <p>Διόρθωση: σε περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού</p>
<p>Failing this, the Commission may authorize Member States to take the necessary protective measures, the conditions and details of which it shall determine.</p>	<p>Άλλως, η Επιτροπή μπορεί να επιτρέψει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προστασίας, καθορίζοντας τους όρους και τον τρόπο εφαρμογής τους.</p>	<p>TERM + REG</p> <p>Ο μεταφραστής προχωρά σε επεξήγηση της έννοιας που δίνεται στο ΚΠ.</p> <p>Πρόταση: τις σχετικές λεπτομέρειες και τους όρους εφαρμογής τους.</p>
<p>In order to improve employment opportunities for workers in the internal market and to contribute thereby to raising the standard of</p>	<p>Για τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης των εργαζομένων μέσα στην εσωτερική αγορά και για την, κατ' αυτόν τον τρόπο, συμβολή στην ανύψωση</p>	<p>LEXINT + TERM</p> <p>Παρεμβολή από το ΚΠ, στα ελληνικά ταιριάζει καλύτερα η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου (διόρθωση).</p>

living	του βιοτικού επιπέδου	
Education, vocational training and youth	Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση και νεολαία	TERM Διόρθωση: Επαγγελματική κατάρτιση
The Community shall take cultural aspects into account in its action under other provisions of this Treaty.	Η Κοινότητα λαμβάνει υπόψη της τις πολιτιστικές πτυχές όταν αναλαμβάνει δράση που δυνάμει άλλων διατάξεων της παρούσας συνθήκης.	GR Τυπογραφικό λάθος Διόρθωση: Απαλοιφή του «που»
acting in accordance with the procedure referred to in Article 189b and after consulting the Committee of the Regions, shall adopt incentive measures	αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 189 Β και μετά από διαβούλευση με την Επιτροπή των Περιφερειών, θεσπίζει δράσεις ενθάρρυνσης,	REG + TERM Υφολογικά, το ρήμα «θεσπίζω» θα ταίριαζε περισσότερο με το ουσιαστικό «μέτρα». Διαφορετικά, θα μπορούσε να μεταφραστεί ως «προωθεί δράσεις» ή «υιοθετεί δράσεις»
This Title shall not provide a basis for the introduction by the Community of any measure which could lead to a distortion of competition.	Ο παρών τίτλος δεν αποτελεί βάση για την εκ μέρους της Κοινότητας εισαγωγή οποιουδήποτε μέτρου που θα μπορούσε να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού	LEXINT + TERM Λεξιλογική παρεμβολή από το πρωτότυπο. Στα ελληνικά, έχει καθιερωθεί να λέγεται «λήψη μέτρων» ή «θέσπιση μέτρων».
For this purpose the Community shall, throughout the	Για το σκοπό αυτό, η Κοινότητα ενθαρρύνει στο σύνολό της τις	SYSTINT Συντακτική παρεμβολή από το ΚΠ,

<p>Community, encourage undertakings, including small and medium-sized undertakings, research centres and universities in their research and technological development activities of high quality;</p>	<p>επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τα ερευνητικά κέντρα και τα πανεπιστήμια στις προσπάθειές τους στους τομείς της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης υψηλής ποιότητας</p>	<p>πολύ δύσκολη η εξαγωγή του νοήματος. Πρόταση: ..ενθαρρύνει .. και τις υψηλού επιπέδου δράσεις των ερευνητικών κέντρων και των πανεπιστημίων στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης.</p>
<p>The Community and the Member States shall coordinate their research and technological development activities so as to ensure that national policies and Community policy are mutually consistent.</p>	<p>Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη συντονίζουν τη δράση τους στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, ώστε να εξασφαλίζεται η αμοιβαία συνοχή των εθνικών πολιτικών και της κοινοτικής πολιτικής.</p>	<p>TERM Διόρθωση: συνέπεια των εθνικών πολιτικών με την κοινοτική πολιτική.</p>
<p>fix the maximum overall amount and the detailed rules for Community financial participation</p>	<p>ορίζει το μέγιστο συνολικό ποσό και τις λεπτομερείς διατάξεις για τη χρηματοδοτική συμμετοχή της Κοινότητας</p>	<p>TERM Διόρθωση: Κανόνες</p>
<p>measures concerning town and country planning, land use with the exception of waste</p>	<p>τα μέτρα που αφορούν τη χωροταξία, τις χρήσεις της γης, εξαιρουμένης της διαχείρισης των</p>	<p>TERM + GR Διόρθωση: Χρήση της γης https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/sustainability-and-</p>

management and measures of a general nature	αποβλήτων και των μέτρων γενικού χαρακτήρα	<u>natural-resources/land-use_el</u>
The Community and the Member States shall coordinate their policies on development cooperation and shall consult each other on their aid programmes	Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη συντονίζουν τις πολιτικές τους στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη και συνεννοούνται για τα προγράμματα σχετικά με την παροχή βοήθειας,	TERM Στο ΙΑΤΕ δίνεται ακριβής ορισμός για τον όρο, δεν χρειάζεται να μεταφραστεί περιφραστικά ή επεξηγηματικά Διόρθωση: προγράμματα βοήθειας ή ενίσχυσης
Unless the Council decides otherwise, the provisions of this Treaty relating to the Court of Justice	Εκτός από αντίθετη απόφαση του Συμβουλίου, οι διατάξεις της παρούσας συνθήκης σχετικά με το Δικαστήριο	ENC Δεν εκφέρεται πολύ σωστά ο λόγος εδώ, θίγεται η φυσικότητα. Πρόταση: εφόσον δεν υπάρξει αντίθετη απόφαση από το Συμβούλιο
A directive shall be binding, as to the result to be achieved, upon each Member State to which it is addressed, but shall leave to the national authorities the choice of form and methods	Η οδηγία δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται, όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών.	REG Χαμηλό το επίπεδο λόγου. Διόρθωση: αλλά η υφή/μορφή και τα μέσα εφαρμογής της εναπόκεινται στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών.
Recommendations and opinions shall have no binding force	Οι συστάσεις και οι γνώμες δεν δεσμεύουν	REG Η μετάφραση απομακρύνθηκε από τις συμβάσεις της νομικής γλώσσας. (Ζήτημα της διακειμενικότητας)

		Διόρθωση: δεν έχουν δεσμευτική ισχύ
The Council, acting by a qualified majority after obtaining the opinion of the European Parliament, shall adopt a common position.	Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, μετά από γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθορίζει κοινή θέση.	ENC + GR Διόρθωση: κατόπιν γνωμοδότησης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
shall refer to any proposals or opinions which were required to be obtained pursuant to this Treaty	πρέπει να αιτιολογούνται και να αναφέρονται στις προτάσεις ή γνώμες που απαιτούνται κατά την παρούσα συνθήκη	GR + SYSTINT Διόρθωση: Στις προτάσεις ή στις/ τις γνώμες Στα ελληνικά πρέπει να επαναληφθεί το άρθρο, ίσως παρεμβολή από την αγγλική σύνταξη.
Other directives, and decisions, shall be notified to those to whom they are addressed and shall take effect upon such notification	Οι άλλες οδηγίες καθώς και οι αποφάσεις, κοινοποιούνται στους αποδέκτες τους και αποκτούν ενέργεια με την κοινοποίησή τους	ENC + TERM Εσφαλμένη χρήση της ελληνικής γλώσσας Διόρθωση: τίθενται σε ισχύ
The governments of the Member States shall, in consultation with the nominee for President,	Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών, σε συνεννόηση με τον ορισθέντα Πρόεδρο,	TERM + ENC Η διατύπωση παρερμηνεύει κάπως την πραγματικότητα, καθώς με το «nominee» εννοείται πως ο Πρόεδρος δεν έχει οριστεί ακόμα, απλώς έχει προταθεί, είναι υποψήφιος.

		Διόρθωση: με τον υποψήφιο για Πρόεδρο
The Commission shall make all appropriate administrative arrangements for the operation of its departments	Η Επιτροπή λαμβάνει κάθε πρόσφορο μέτρο εσωτερικής φύσεως για την εξασφάλιση της λειτουργίας των υπηρεσιών της	REG + TERM Διόρθωση: κάθε απαραίτητο διοικητικό διακανονισμό/ ρύθμιση για την..
If a motion of censure on the activities of the Commission is tabled before it, the European Parliament shall not vote thereon until at least three days after the motion has been tabled and only by open vote	Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν δύναται να αποφασίζει επί προτάσεως δυσπιστίας κατά της δραστηριότητας της Επιτροπής πριν παρέλθουν τρεις τουλάχιστον ημέρες μετά την υποβολή της και μόνο με φανερή ψηφοφορία.	SYSTINT Γίνεται προσπάθεια να ακολουθηθεί η σύνταξη του ΚΠ, με αποτέλεσμα την «μπερδεμένη» απόδοση στα ελληνικά. Διόρθωση: δύναται να αποφασίζει σχετικά με πρόταση δυσπιστίας κατά των δραστηριοτήτων της Επιτροπής, μόνο αφότου παρέλθουν τρεις τουλάχιστον μέρες από την υποβολή της, και μόνον με φανερή ψηφοφορία.
Whenever it deems it necessary, the Council shall define a common position	Το Συμβούλιο υιοθετεί , όποτε το κρίνει αναγκαίο, κοινή θέση.	TERM Διόρθωση: Ορίζει
The procedure for adopting joint action in matters covered by the foreign and security policy shall be the	Για την υιοθέτηση κοινής δράσης στους τομείς που εμπίπτουν στην εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, ακολουθείται	TERM Διόρθωση: Σε ζητήματα που εμπίπτουν στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και της

following:	η εξής διαδικασία	πολιτικής ασφαλείας
The common foreign and security policy shall include all questions related to the security of the Union ,	Η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας περιλαμβάνει το σύνολο των θεμάτων που αφορούν την ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης ,	TERM Σε αυτή τη Συνθήκη, με εξαίρεση τον τίτλο, η ΕΕ αναφέρεται ως «Union», όχι «European Union». Από την Συνθήκη του Άμστερνταμ ήδη, αναφέρεται ως «European Union».
conditions of residence by nationals of third countries on the territory of Member States, including family reunion	προϋποθέσεις διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών στο έδαφος των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένης της συνένωσης των οικογενειών	TERM + ENC λανθασμένη μετάφραση του όρου «reunion», με τον όρο «συνένωση» νοείται η ένωση ανεξάρτητων μερών για τη δημιουργία ενός νέου συνόλου, ενώ εδώ αναφερόμαστε στα μέλη της οικογένειας που χωρίστηκαν και βρίσκονται ξανά μαζί. Διόρθωση: της επανένωσης των οικογενειών (αν θέλουμε να κρατήσουμε τη σύνταξη του μεταφραστή) ή, καλύτερα, της οικογενειακής επανένωσης (έχει τυποποιηθεί ως όρος πλέον με αυτή τη μορφή)
To that end, they shall establish collaboration between the relevant departments of their administrations .	Προς το σκοπό αυτό, καθιερώνουν συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων διοικητικών υπηρεσιών τους	ENC Έγινε αντιληπτό το νόημα του ΚΠ, αλλά δεν εκφράστηκε σωστά, παραλείφθηκαν πληροφορίες. Πρόταση: μεταξύ των

		συναφών/αρμόδιων υπηρεσιών των διοικήσεων τους/των κυβερνήσεων τους
draw up conventions which it shall recommend to the Member States for adoption in accordance with their respective constitutional requirements .	να καταρτίζει συμβάσεις και να συνιστά στα κράτη μέλη την αποδοχή τους, σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες .	TERM + REG Διόρθωση: 1) την έγκρισή τους 2) Με τις αντίστοιχες συνταγματικές τους επιταγές. Ως «συνταγματικοί κανόνες» μεταφράζεται το «constitutional norms».
contribute, without prejudice to Article 151 of the Treaty establishing the European Community, to the preparation of the Council's discussions	να συμβάλλει, με την επιφύλαξη του άρθρου 151 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στην προετοιμασία των εργασιών του Συμβουλίου	REG Πρόταση: προπαρασκευή
Each year, it shall hold a debate on the progress made in implementation of the areas referred to in this Title	Πραγματοποιεί, ετησίως, συζήτηση σχετικά με την πρόοδο που σημειώνεται όσον αφορά την εφαρμογή των τομέων που αποτελούν το αντικείμενο του παρόντος τίτλου	SYSTINT Μετάφραση λέξη προς λέξη από το ΚΠ, συντακτική παρεμβολή, δεν επιτυγχάνεται φυσικότητα στο λόγο Διόρθωση: εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τους τομείς του παρόντος τίτλου
the powers of the Court of Justice of the European	στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου των	GR Διόρθωση: Αρμοδιότητες

Communities	Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	
The Community institutions and bodies	Τα κοινοτικά όργανα ή οργανισμοί,	GR Διόρθωση: Και
The members shall perform their duties on a full-time basis	Τα μέλη ασκούν τα καθήκοντά τους σε βάση πλήρους απασχόλησης	SYSTINT + GR Διόρθωση: Σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης
shall represent the ECB externally	εκπροσωπεί την ΕΚΤ προς τα έξω.	REG Πρόταση: εκτός ΕΚ/ΕΕ
The ECB may offer advice to and be consulted by the Council, the Commission and the competent authorities of the Member States	Η ΕΚΤ δύναται να παρέχει συμβουλές και να δίνει τη γνώμη της την οποία της ζητούν το Συμβούλιο, η Επιτροπή και οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών	GR + ENC Πρόταση: Η ΕΚΤ δύναται να παρέχει συμβουλές και να γνωμοδοτεί στο Συμβούλιο, στην Επιτροπή και στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών.
The Governing Council shall determine the terms and conditions of such transfers.	Το Διοικητικό Συμβούλιο καθορίζει τις λεπτομερείς διατάξεις για τις μεταβιβάσεις αυτές	TERM Υπάρχει συγκεκριμένη απόδοση για το «terms and conditions» στα ελληνικά και εδώ δεν χρησιμοποιείται. Διόρθωση: Τους όρους και τις προϋποθέσεις για τέτοιου είδους μεταβιβάσεις
the ECB shall be provided by the national central banks with foreign reserve assets, other than	οι εθνικές κεντρικές τράπεζες μεταβιβάζουν στην ΕΚΤ συναλλαγματικά διαθέσιμα, άλλα εκτός	SYSTINT + GR Διόρθωση: Πλην των νομισμάτων των κρατών μελών...

Member States' currencies	από νομίσματα των κρατών μελών,	
a decision of the EMI shall be binding in its entirety upon those to whom it is addressed.	οι αποφάσεις του ENI δεσμεύουν καθ' ολοκληρία τους αποδέκτες των .	GR Διόρθωση: τους αποδέκτες τους
All remaining assets of the EMI	όλα τα εναπομένοντα περιουσιακά στοιχεία του ENI	GR Ορθογραφικό λάθος Διόρθωση: εναπομείναντα
In particular, the Member State shall not have devalued its currency's bilateral central rate against any other Member State's currency on its own initiative for the same period	Ειδικότερα, το κράτος μέλος δεν πρέπει να έχει υποτιμήσει την κεντρική διμερή ισοτιμία του νομίσματός του έναντι του νομίσματος οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους με δική του πρωτοβουλία μέσα στο ίδιο χρονικό διάστημα.	SYSTINT Για την καλύτερη εξαγωγή νοήματος στα ελληνικά, μπορεί να αποδοθεί έτσι: Πρόταση: ..δεν πρέπει, με δική του πρωτοβουλία, να έχει υποτιμήσει την κεντρική διμερή ισοτιμία..
first indent of Article 109j(3) of this Treaty.	παράγραφος 3, πρώτο περίπτωση της παρούσας συνθήκης	GR Διόρθωση: Πρώτη
the procedure referred to in Article 109k(2) shall only be initiated at the request of Denmark.	η διαδικασία που αναφέρεται στο άρθρο 109 Κ παράγραφος 2 τίθεται σε εφαρμογή μόνον εάν το ζητήσει η Δανία	REG Ζήτημα επιπέδου ύφους. Διόρθωση: μόνον έπειτα από αίτηση/Μόνον κατόπιν αιτήματος της Δανίας

<p>Each Member State shall ensure that the principle of equal pay for male and female workers for equal work is applied</p>	<p>Κάθε κράτος μέλος εξασφαλίζει την εφαρμογή της αρχής της ίσης αμοιβής για ίδια εργασία μεταξύ ανδρών και γυναικών.</p>	<p>REG</p> <p>Διόρθωση: Όμοια εργασία, ίδιου τύπου εργασία</p>
<p>The eleven High Contracting Parties declare that the first of the arrangements for application of the agreements between management and labour at Community level - referred to in Article 4(2) - will consist in developing</p>	<p>Τα ένδεκα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη δηλώνουν ότι ο πρώτος τρόπος εφαρμογής των συμφωνιών μεταξύ κοινωνικών εταίρων σε κοινοτικό επίπεδο, στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 4 παράγραφος 2, θα είναι η ανάπτυξη</p>	<p>ENC</p> <p>Διόρθωση: Η πρώτη ρύθμιση με στόχο την εφαρμογή των συμφωνιών..</p>
<p>The Conference of the Parliaments will be consulted on the main features of the European Union,</p>	<p>Η Διάσκεψη των Κοινοβουλίων δίνει τη γνώμη της για τους γενικούς προσανατολισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης,</p>	<p>TERM</p> <p>Ο μεταφραστής επεξηγεί αυτό που γράφεται, ερμηνεύει.</p> <p>Διόρθωση: για τα κύρια χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης</p>
<p>The Conference stresses that it is central to the coherence and unity of the process of European construction that each Member</p>	<p>Η Συνδιάσκεψη τονίζει ότι είναι θέμα ζωτικής σημασίας, για τη συνοχή και την ενότητα της διαδικασίας οικοδόμησης της Ευρώπης, η πλήρης και πιστή μεταφορά από</p>	<p>GR + ENC</p> <p>Εκτεταμένη χρήση γενικής πτώσης, περίεργη συντακτική σειρά, δύσκολη εξαγωγή νοήματος.</p> <p>Διόρθωση: η Συνδιάσκεψη τονίζει πως, για τη συνοχή και την ενότητα της διαδικασίας οικοδόμησης της</p>

<p>State should fully and accurately transpose into national law the Community Directives addressed to it within the deadlines laid down therein.</p>	<p>τα κράτη μέλη στο εθνικό τους δίκαιο των κοινοτικών οδηγιών που τους απευθύνονται, μέσα στις προθεσμίες που τάσσονται από τις οδηγίες αυτές</p>	<p>Ευρώπης, είναι κομβικής σημασίας η διάθεση των κρατών μελών να μεταφέρουν πλήρως και με ακρίβεια στο εθνικό τους δίκαιο τις κοινοτικές οδηγίες που τους απευθύνονται, πάντοτε εντός της προθεσμίας που έχει οριστεί από αυτές.</p>
<p>essential for the proper functioning of the Community that the measures taken by the different Member States should result in Community law being applied with the same effectiveness and rigour as in the application of their national law</p>	<p>θεωρεί ότι είναι θέμα ζωτικής σημασίας, για την καλή λειτουργία της Κοινότητας, να καταλήγουν τα μέτρα που λαμβάνονται στα διάφορα κράτη μέλη στην εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου με αποτελεσματικότητα και αυστηρότητα ισοδύναμη με την αποτελεσματικότητα και αυστηρότητα της εφαρμογής του οικείου εθνικού δικαίου</p>	<p>GR + ENC</p> <p>Όμοια παρατήρηση</p> <p>Πρόταση: ..για την εύρυθμη λειτουργία της Κοινότητας, τα μέτρα που λαμβάνονται στα διάφορα κράτη μέλη να οδηγούν στην εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου με αυστηρότητα και αποτελεσματικότητα ισοδύναμη εκείνης που χαρακτηρίζει την εφαρμογή του οικείου εθνικού δικαίου.</p>
<p>WEU Member States agree on the need to develop a genuine European security and defence identity and a greater European responsibility on defence matters</p>	<p>Τα κράτη μέλη της ΔΕΕ συμφωνούν ότι είναι ανάγκη να αναπτυχθεί μια αυθεντική ευρωπαϊκή ταυτότητα όσον αφορά την ασφάλεια και την άμυνα και να αναλάβει η Ευρώπη μεγαλύτερες ευθύνες για τα αμυντικά</p>	<p>REG</p> <p>Διόρθωση: για ζητήματα άμυνας</p>

	θέματα.	
For the present, the Member States agree to examine	Για το άμεσο μέλλον, τα κράτη μέλη συμφωνούν να εξετάσουν	DEC Πρόταση: Προς το παρόν..
creation of data bases	Δημιουργία τραπεζών δεδομένων	TERM Διόρθωση: Συγκρότηση βάσεων δεδομένων

5.2 Πίνακας ταξινόμησης των μεταφραστικών λαθών

DEC	4
ENC	16
REG	20
GR	28
SYSTINT	10
LEXINT	4
STAND	0
TERM	32

TERM + ENC	5
ENC + GR	6
SYSTINT + GR	4
DEC + GR	2

TERM + REG	7
LEXINT + TERM	3
TERM + REG + ENC	1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 Συμπεράσματα

Μετά την αναλυτική επεξεργασία του κειμένου εργασίας στις δύο γλωσσικές εκδοχές του, μπορούμε να καταλήξουμε με ασφάλεια σε ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με την μεταφραστική διαδικασία αλλά και την ποιότητα του μεταφραστικού αποτελέσματος.

Σε γενικές γραμμές συμπεραίνουμε πως πρόκειται για μια αρκετά καλή μεταφραστική προσπάθεια, αν αναλογιστεί κανείς το γεγονός ότι τα μεταφραστικά λάθη τα οποία είδαμε ανωτέρω (βλ. ερευνητικό μέρος) εντοπίστηκαν σε κείμενο 270 σελίδων. Είναι αλήθεια πως οι αριθμοί είναι μικροί συγκριτικά με το μέγεθος ολόκληρου του κειμένου. Επίσης, κρίνεται σημαντικό το γεγονός ότι τα μεταφραστικά λάθη που αφορούν την αποκωδικοποίηση του νοήματος στη γλώσσα-πηγή (DEC) είναι πασιφανώς ελάχιστα (4), πράγμα που αποδεικνύει πως ο/οι μεταφραστής/ές δεν συνάντησαν ιδιαίτερα προβλήματα στην κατανόηση του «πρωτοτύπου». Βεβαίως, ακριβώς επειδή τα νούμερα δεν είναι μηδενικά, αξίζει να ερευνήσουμε τους λόγους ύπαρξής τους και να εξετάσουμε αν τα μεταφραστικά λάθη που εντοπίστηκαν δικαιολογούν ή δικαιολογούνται από την ταυτότητα του κειμένου εργασίας.

Παρατηρούμε στον Πίνακα 2 του Ερευνητικού μέρους της εργασίας πως τα περισσότερα μεταφραστικά λάθη στο κείμενο έχουν να κάνουν με ζητήματα ορολογίας (TERM, 32), αμέσως μετά ακολουθούν τα λάθη που αφορούν τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες της γλώσσας-στόχου (GR, 28), έπειτα έχουμε τα λάθη τύπου REG (20) τα οποία σχετίζονται με ζητήματα επιπέδου λόγου (register), στη συνέχεια τα λάθη που έχουν να κάνουν με την προβληματική επανακωδικοποίηση του νοήματος του κειμένου στη γλώσσα-στόχο (ENC, 16) ενώ έπονται τα λάθη τύπου SYSTINT (10) τα οποία σχετίζονται με φαινόμενα συντακτικής παρεμβολής από το πρωτότυπο. Λιγότερο συχνά είναι τα μεταφραστικά λάθη τύπου DEC (4) και LEXINT (4).

Ξεκινώντας από τα υψηλότερα σε συχνότητα λάθη, είναι σημαντικό να επαναληφθούν τα κριτήρια χαρακτηρισμού ενός λάθους ως λάθος TERM. Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο της Μεθοδολογίας της Έρευνας της παρούσας εργασίας, ως λάθη TERM δεν θα χαρακτηριστούν μόνον τα λάθη που αφορούν ζητήματα ειδικής ορολογίας, αλλά και λάθη στα οποία έχει παρατηρηθεί εσφαλμένη ή ανεπαρκής χρήση λεξιήματος εν γένει, γεγονός που επηρεάζει την λεξιλογική ισοδυναμία ανάμεσα στα δύο κείμενα. Στην περίπτωση του συγκεκριμένου κειμένου, τα παραδείγματα είναι ισόποσα κατανοητά καθώς 16 από τα λάθη TERM σχετίζονται με λανθασμένη χρήση ορολογίας, όπως για παράδειγμα το «family

reunion» που μεταφράζεται ως «συνένωση οικογενειών», και τα υπόλοιπα 16 αφορούν λανθασμένη ή ατυχή απόδοση όρου, με χαρακτηριστικό παράδειγμα εκείνο του «as defined in Article 3b» που μεταφράζεται ως «όπως καθορίζεται». Ελάχιστα λάθη TERM αφορούν μεταφραστικά λάθη που σχετίζονται με τη νομική ορολογία αυτή καθαυτή, ωστόσο είναι αρκετά εκείνα που σχετίζονται με τη γλώσσα των νομικών κειμένων και συγκεκριμένα των νομικών κειμένων εντός ΕΕ. Για παράδειγμα, έχουμε το λάθος στην περίπτωση του «adopt rules» που μεταφράζεται ως «λαμβάνει μέτρα» και επηρεάζει το επίπεδο του λόγου (REG) αλλά και παραλλάσσει ελαφρώς την πραγματικότητα στο κείμενο-στόχο αφού το νόημα δεν ανακωδικοποιείται σωστά στα ελληνικά (Βλ. Πίνακα 1). Είναι επίσης ενδιαφέρον να αναφέρουμε πως, από τα 32 λάθη τύπου TERM, τα 17 συνδυάζονται με άλλη κατηγορία λάθους – συχνότερα με λάθη τύπου REG και ENC – και μάλιστα η μεγάλη πλειονότητα αυτών αφορούν λάθη που έχουν να κάνουν με λανθασμένη χρήση λέξης, όχι λανθασμένη ορολογία. Ακόμα, κάποια από τα λάθη τύπου TERM θα μπορούσαν εν μέρει να επιβεβαιώσουν όσα έχουν ήδη ειπωθεί για τα χαρακτηριστικά της Ευρωλέκτου (βλ. κεφάλαιο 3), καθώς φαίνεται να οφείλονται στην επιθυμία του μεταφραστή να μείνει όσο το δυνατόν εγγύτερα στο «πρωτότυπο», αγγλικό κείμενο. Έχουμε για παράδειγμα την περίπτωση του «take effect» που μεταφράστηκε ως «αποκτούν ενέργεια» ή αυτή του «vocational training» που μεταφράστηκε ως «επαγγελματική εκπαίδευση».

Τα επόμενα στη σειρά μεταφραστικά λάθη βάσει ποσότητας εμφάνισης είναι αυτά που αφορούν τους γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες της γλώσσας. Τα λάθη τύπου GR, στο σύνολό τους εδώ 28, είναι κατά γενική ομολογία ελάσσονος σημασίας καθώς δεν επηρεάζουν σημαντικά τη μεταφραστική επιτέλεση. Πράγματι, η πλειονότητα των λαθών GR που εντοπίστηκαν αφορούν γραμματικά, τυπογραφικά ή ορθογραφικά λάθη, που ίσως οφείλονται σε απροσεξίες του/των μεταφραστή/ών και δεν επηρεάζουν κομβικά το νόημα. Ωστόσο, υπήρξαν περιπτώσεις συντακτικών λαθών τύπου GR που κρίνονται σημαντικότερες και για αυτόν τον λόγο συνοδεύονται και από άλλους χαρακτηρισμούς (DEC, ENC). Ενδεικτικά αναφέρουμε την περίπτωση του «applicable» που μεταφράζεται ως εφαρμοστέος ή την περίπτωση των λαθών ENC και GR στις σελίδες 67 και 68 του Πίνακα 1, όπου είναι εμφανές πως αστοχίες στις συντακτικές επιλογές μπορούν να προκαλέσουν δυσχέρεια στην εξαγωγή του νοήματος. Οι περιπτώσεις των λαθών GR που συνδέονται με φαινόμενα συντακτικής παρεμβολής από το πρωτότυπο (SYSTINT), όσο και αυτά που οδηγούν σε λάθη τύπου ENC, μας επιβεβαιώνουν πάλι την εμμονή των μεταφραστών να παραμείνουν όσο το δυνατόν πιο κοντά στο πρωτότυπο. Όσον αφορά τα υπόλοιπα

γραμματικά λάθη, αυτά οφείλονται, όπως αναφέραμε ανωτέρω, σε απροσεξίες των γραφόντων ή και σε άγνοια γραμματικών κανόνων της ελληνικής.

Η επόμενη σε σειρά κατηγορία λαθών είναι εκείνη που αφορά αναντιστοιχίες στο επίπεδο λόγου (register) ανάμεσα στο κείμενο-πηγή και στο κείμενο-στόχο. Τα λάθη τύπου REG που εντοπίστηκαν στο κείμενο εργασίας αφορούσαν αναντιστοιχίες και στα τρία επίπεδα που ορίζει ο Halliday (1994 από Munday, 2002: 150-152), δηλαδή το πλαίσιο, τον τόνο και τον τρόπο. Παραπάνω από τις μισές περιπτώσεις λαθών REG εντοπίζονται σε σημεία που «παραβιάζονται» οι κανόνες επικοινωνίας στο επίπεδο του πλαισίου (επίσημο νομικό κείμενο/συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση) και στο επίπεδο του τόνου («αυστηρή» νομική γλώσσα). Χαρακτηριστικά παραδείγματα για αυτές τις περιπτώσεις είναι εκείνα όπου οι επιλογές στην ελληνική εκδοχή είναι χαμηλότερου επιπέδου λόγου από ό,τι στην αγγλική (πχ. *externally* – προς τα έξω, *at the request of Denmark* – μόνον εάν το ζητήσει η Δανία, *adoption* – αποδοχή, *within the limit* – μέσα στην προθεσμία, *have no binding force* – δεν δεσμεύουν). Είναι χαρακτηριστικό επίσης το ότι τις περισσότερες φορές τα λάθη REG στο κείμενο εργασίας συνδυάζονται με λάθη TERM, πράγμα το οποίο υποδηλώνει πως οι επιλογές σε λεξιλογικό επίπεδο επηρέασαν το επίπεδο λόγου. Αξιοσημείωτο για τα σημεία του κειμένου όπου εντοπίζονται λάθη REG αποτελεί το γεγονός πως αυτά δεν μεταφράζονται κατά τον ίδιο τρόπο σε όλο το κείμενο. Για παράδειγμα, η περίπτωση του «*at the request of*» συναντάται άλλες 36 φορές εντός της Συνθήκης όμως δεν μεταφράζεται πάντοτε ως «μόνο εάν το ζητήσει..» αλλά συχνότερα ως «κατόπιν αιτήσεως» ή «αιτήσει», επιλογές που ταιριάζουν καλύτερα στο επίπεδο λόγου του κειμένου προς εξέταση. Αυτή η παρατήρηση μπορεί κάλλιστα να μας επιβεβαιώσει ό,τι γνωρίζουμε ήδη για την πραγματικότητα της σύνταξης και μετάφρασης κειμένων στο περιβάλλον της ΕΕ, όπου το αρχικό κείμενο περνά από πολλαπλές και διαφορετικές φάσεις μετάφρασης και μάλιστα, σχεδόν ποτέ δεν έχουμε να κάνουμε με έναν μεταφραστή (βλ. κεφάλαιο 3).

Αν δεχτούμε πως τα δύο βασικά στάδια σε μια μεταφραστική διαδικασία είναι η αποκωδικοποίηση και η επανέκφραση του νοήματος, τότε καταλήγουμε στο ότι τα σημαντικότερα λάθη σε ένα μεταφραστικό έργο είναι τα λάθη τύπου DEC και ENC αντίστοιχα. Είναι αρκετά ενδιαφέρον το γεγονός ότι ενώ τα λάθη DEC είναι μόλις 4 σε ολόκληρο το κείμενο, τα λάθη ENC είναι τετραπλάσια (16). Τα περισσότερα από αυτά προκαλούνται ή συνοδεύονται από άστοχες επιλογές σε συντακτικό επίπεδο, με αποτέλεσμα την δύσκολη εξαγωγή του νοήματος, ή από λάθη τύπου GR. Από τα παραπάνω μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε πως οι μεταφραστές, τις περισσότερες φορές, ενώ αντιλαμβάνονται το νόημα του πρωτότυπου, δυσκολεύονται να το

επανεκφράσουν στα ελληνικά. Αυτό εν μέρει μπορεί να επιβεβαιώνει αφενός τα λεγόμενά μας περί κυριαρχίας της αγγλικής γλώσσας στους κόλπους της ΕΕ, αφετέρου μπορεί να υποδηλώνει και αδυναμία ή έλλειψη εμπειρίας στα νομικά κείμενα από ορισμένους μεταφραστές.

Όσον αφορά τα λάθη που οφείλονται πιθανόν σε φαινόμενα συντακτικής παρεμβολής (SYSTINT), δεν είναι καθόλου περίεργο να βρίσκονται σε σχετικά μεγάλες «συγκεντρώσεις». Όπως είπαμε και για τα λάθη τύπου TERM που σχετίζονται με λεξιλογικές επιλογές, έτσι και τα λάθη SYSTINT επιβεβαιώνουν τα λεγόμενά μας περί προσκόλλησης στο πρωτότυπο – όταν και όσο αυτό είναι εφικτό – όταν έχουμε να κάνουμε με νομικά κείμενα της ΕΕ (βλ. κεφάλαιο 3).

Συμπερασματικά, πρόκειται για ένα κείμενο αρκετά καλά μεταφρασμένο στα ελληνικά, σεβόμενο τους κανονισμούς και τις οδηγίες γραφής της ΕΕ, με τα μεταφραστικά του λάθη να εντοπίζονται κυρίως στους τομείς της ορολογίας/λεξικής ισοδυναμίας, των συντακτικών και γραμματικών δομών, της επανακωδικοποίησης του νοήματος και του επιπέδου λόγου, ενώ δεν λείπουν και τα φαινόμενα συντακτικής παρεμβολής από το αγγλικό κείμενο.

Όσον αφορά συγκεκριμένα παρατηρήσεις σχετικά με τη νομική ορολογία και τη νομική γλώσσα, είναι επιβεβλημένο να δηλώσουμε πως περισσότερα ήταν τα λάθη – όποιας κατηγορίας – που αφορούσαν άμεσα ή έμμεσα την καθιερωμένη νομική γλώσσα, παρά εκείνα που αφορούν την νομική ορολογία. Φυσικά, σχεδόν όλα τα λάθη που εντοπίστηκαν δικαιολογούν και δικαιολογούνται από την φύση του ίδιου του κειμένου και από τις συνθήκες και το περιβάλλον εντός του οποίου αυτό συντάχθηκε.

6.2 Προεκτάσεις

Φυσικά, στο πλαίσιο μιας διπλωματικής εργασίας είναι απίθανο να καλυφθούν όλα τα ζητήματα που αφορούν τη νομική ορολογία και γλώσσα κατά τη διαδικασία της μετάφρασης· πόσω μάλλον όταν το κείμενο εργασίας είναι η Συνθήκη για την ΕΕ. Παρά τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε, μετά τη διενέργεια του ερευνητικού μέρους της παρούσας εργασίας και πάντοτε με βάση την ειρημένη μεθοδολογία έρευνας που καθορίσαμε, εξακολουθούν να υπάρχουν ζητήματα «ανοιχτά» που προσφέρονται για περαιτέρω διερεύνηση.

Το πρώτο από αυτά αφορά το ζήτημα της μεταφραστικής συνέπειας, για το οποίο έγινε νύξη ανωτέρω (κεφάλαιο 4). Πράγματι, θα είχε ενδιαφέρον να ασχοληθεί κανείς, σε συνέχεια της παρούσας έρευνας, με τις περιπτώσεις εκείνες του κειμένου όπου οι ίδιες μεταφραστικές μονάδες δεν μεταφράζονται με τον ίδιο τρόπο στα ελληνικά. Τέτοιες περιπτώσεις

εντοπίστηκαν πολλάκις κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας και αφορούσαν είτε διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε στοιχεία νεοελληνικής και καθαρεύουσας, είτε ακόμα και ασυνέπειες σε λεξήματα ή συμφράσεις της νομικής γλώσσας.

Το δεύτερο ζήτημα που είναι άμεσα συνδεδεμένο με την παρούσα έρευνα – ακόμα και συμπληρωματικό αυτής – είναι εκείνο των μεταφραστικών αποκλίσεων που εντοπίζονται στο κείμενο της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Πράγματι, παρά την ισχυρή επαναληψιμότητα που χαρακτηρίζει το παρόν κείμενο εργασίας, οι μεταφραστικές αποκλίσεις είναι αξιόλογες. Με εφιαλτήριο την παρούσα εργασία, θα μπορούσε κανείς να ερευνήσει όλες εκείνες τις περιπτώσεις στο κείμενο της Συνθήκης όπου οι μεταφραστικές επιλογές για την απόδοση του αγγλικού κειμένου δεν είναι απαραίτητα λανθασμένες αλλά διαφορετικές – σε μορφή κυρίως – από το κείμενο-πηγή. Θα ήταν πολύ χρήσιμο για την μεταφραστική επιστημονική κοινότητα η διερεύνηση των αιτίων για τις οποίες εντοπίζονται αυτές οι αποκλίσεις και η σύγκριση των σχετικών συμπερασμάτων με τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bednárová-Gibová, K. (2016). «Hybridity in EU-ese: A pan-European harmonization and/or national disharmony in translation?» στο A. Huťková – M. Džovčoš (eds.) *Preklad a Tlmočenie XII: Hybridita a kreolizácia v preklade a translatológii*. Banská Bystrica: Belianum, pp. 123-140.
- Cabré Castellví, M.T. (1998). «Variació per tema: el discurs especialitzat o la variació funcional determinada per la temàtica: noves perspectives». *Caplletra. Revista Internacional de Filologia* 25, 173-194.
- Carbonara, E., & Parisi, F. (2007). «The Paradox of Legal Harmonization». *Public Choice, George Mason Law & Economics Research Paper No. 05-40, Minnesota Legal Studies Research Paper No. 07-14*. Retrieved June 15, 2019. Διαθέσιμο στο: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=870519
- Cary, E. (1986). *Comment faut-il traduire?*, Lille: PU de Lille.
- Chesterman, A. (1989). *Readings in Translation Theory*. Ελσίνκι: Finn Lettura.
- European Commission. (2010). *Lawmaking in the EU Multilingual Environment*. Λουξεμβούργο: Publication Office of the European Union.
- Goffin, R. (1990). «L' Europe en neuf langues: champ d' affrontements et ferment d' intégration linguistique». *Meta* 35:1. 13-19.
- Halliday, M.A.K. (1994, 2^η έκδ). *An introduction to Functional Grammar*. Λονδίνο, Μελβούρνη και Ώκλαντ: Arnold.
- Herbots, J.H. (1987). «La traduction juridique: un point de vue belge». *Les Cahiers de droit*. 28:4. 813-844.
- Jakobson, R. (1963). *Essais de linguistique générale*. Paris: Minuit.
- European Commission. (2010). *Lawmaking in the EU Multilingual Environment*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, σειρά Studies on Translation and Multilingualism.
- European Commission. (2012). *Quantifying Quality Costs and the Cost of Poor Quality in Translation. Quality Efforts and the Consequences of Poor Quality in the European Commission's Directorate-General for Translation*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, σειρά Studies on Translation and Multilingualism.

- European Union. (2015). *Joint Practical Guide of the European Parliament, the Council and the European Commission for persons involved in the drafting of European Union legislation*. Λουξεμβούργο: Publications Office of the European Union.
- Mattila, H. (2006). *Comparative Legal Linguistics*. Surrey/Burlington: Ashgate.
- Mattila, H. (2006). «Legal language: History». In K. Brown (ed.), *Encyclopedia of Language and Linguistics*. 8 – 15. Oxford : Elsevier.
- Munday, J. (2002). *Μεταφραστικές Σπουδές, θεωρίες και εφαρμογές* (Μτφρ. Άγγελος Φιλιππάτος). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Λονδίνο: Prentice Hall International Ltd.
- Northcott, J. (2013). «Legal English». *The Handbook of English for Special Purposes* (eds. Paltridge, B., Starfield, S.). USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Reiss, K. (1977/1989). «Text types, translation types and translation assessment» μτφρ. Chesterman, A. (1989) στο Chesterman, A. (επιμ.). 105-115.
- Saridakis, E. I. and Kazantinou, K. (2016). «An empirical, process- and product-focused formative evaluation model in translation studies». *Civitas Gentium* 4:1, 33-48.
- Schäffner, C. and Adab, B. (2001). «The idea of the hybrid text in translation: Contact as conflict». *Across Languages and Cultures*, 2: 2, 167-180.
- Sosoni, V. (2012). «A Hybrid Translation Theory for EU texts». *Vertimo Studijos, Mokslo Darbai* 5. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- The Council of the European Union. (2017, October 05). Retrieved June 12, 2019, from <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu>
- Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies – And Beyond*. Amsterdam and Philadelphia: PA John Benjamins.
- Trosborg, A. (1997). «Translating Hybrid Political Texts». *Text Typology and Translation* (επιμ. Trosborg, A.). Άμστερνταμ και Φιλαδέλφεια: PA John Benjamins.
- Varantola, K. (1987). « Popularization strategies and text functional shifts in scientific/technical writing». *Unesco ALSEDLSP NEWSLETTER* 10:2, 33-52.
- Wagner, E., Bech, S., Matinez, J. (2002). *Translating for the European Union Institutions*. Manchester/ Northampton: St. Jerome Publishing.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαλεοντής, Κ, & Κριμπάς, Π. (2014). *Νομική γλώσσα, νομική ορολογία : θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη/Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας.
- Βλαχόπουλος, Σ. (2014). *Πολυγλωσσία στο Δίκαιο: μετάφραση νομικών κειμένων και δικαστηριακή ερμηνεία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης. (2006). *Εγχειρίδιο Οδηγιών για την κωδικοποίηση της νομοθεσίας*. Αθήνα: Κεντρική Επιτροπή Κωδικοποίησης.
- Επίσημη Ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2018, May 22). Όργανα και οργανισμοί της ΕΕ. Retrieved from https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_el
- Επίσημη Ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2019, May 23). Συνθήκες της ΕΕ. Retrieved June 10, 2019, from https://europa.eu/european-union/law/treaties_el
- Κουτσιβίτης, Β. (1986). «Ορολογικές και μεταφραστικές παρατηρήσεις με αφορμή το ελληνικό κείμενο της Συνθήκης ΕΟΚ» στο *Terminologie et Traduction* 3, 15-27.
- Κριμπάς, Π Γ. (2017). *Εισαγωγή στη Θεωρία της Μετάφρασης*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Λουπάκη, Ε. (2005). *Η διαφοροποίηση μεταξύ πρωτότυπου και μεταφράσματος: η περίπτωση των κοινοτικών κειμένων*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ).
- Μούσης, Ν Σ. (2013). *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο - Οικονομία - Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Μπαμπινιώτης Γ.Δ. (2014). *Λεξικό των Δυσκολιών και των Λαθών στη χρήση της Ελληνικής*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., σ. 497- 498.
- Μπατσαλιά, Φ., & Σελλά - Μάζη, Ε. (2010). *Γλωσσολογική Προσέγγιση στη Θεωρία και τη Διδακτική της Μετάφρασης* (2η ed., Γλώσσα και Πολιτισμός). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Παναρέτου, Ε. (2009). *Νομικός Λόγος. Γλώσσα και δομή των νόμων*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Το κείμενο της Συνθήκης για την ΕΕ στην αγγλική του εκδοχή :

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EL>

Ημερομηνία Ανάκτησης : 20 Ιουνίου 2019

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Το κείμενο της Συνθήκης για την ΕΕ στην ελληνική του εκδοχή:

<https://eur-lex.europa.eu/legal->

[content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EL)

Ημερομηνία Ανάκτησης: 20 Ιουνίου 2019

